

Inspiratie en
handvatten voor
circulair onderwijs

CIRCULAIR LEREN

OP HET MBO

CIRCULA-
WATTES?

COLOFON

Redactie

Mariska Helmus
Sharon Postma
Isabelle Meijer

Fotografie

Ronnie Zeemering
Thijs Schuringa
Annie Postma
Eloïse Marissen
SpotTV (Julia Wieggers & Eva Bokhorst)

Vormgeving

Campagne Circula-wattes?
[Groener Groningen](#)

Magazine

Canon - The Creative Hub

Contact

SDG House Groningen
www.sdghousegroningen.nl
hallo@sdghousegroningen.nl

Met speciale dank aan

Noorderlijke ROC's (Alfa-college, DCTerra en Noorderpoort) waarmee SDG House Groningen samenwerkt aan een boel thema's, waaronder de circulaire economie.

SDG House Groningen is onderdeel van het programma Noorderpoort Duurzaam. Noorderpoort wil in 2035 volledig duurzaam en circulair zijn.

Maart, 2025

VOORWOORD

Hey docent,

Wat leuk dat je geïnteresseerd bent in het lezen van dit magazine! We hebben het speciaal voor jou samengesteld, omdat jij een cruciale rol speelt in het voorbereiden van studenten op een toekomst in de circulaire economie. In dit magazine vind je inspirerende voorbeelden van circulaire initiatieven op het mbo in Groningen, aangevuld met praktische tools om circulariteit in je onderwijs te integreren.

Misschien denk je nu: "Circula-wattes?!" Geen zorgen! Op [pagina 6 en 7](#) leggen we precies uit wat de circulaire economie inhoudt. Samen met Stichting Groener Groningen en Vereniging Circulair Groningen Drenthe organiseren we hier zelfs een hele week over! Van 17 tot en met 22 maart vindt namelijk de 'Week van de Circulaire Economie' plaats. Tijdens deze week moedigen we bedrijven aan om circulaire stappen te zetten, inspireren we inwoners om circulair te leven en nodigen we jou en je klas uit om mee te doen aan onderwijsactiviteiten.

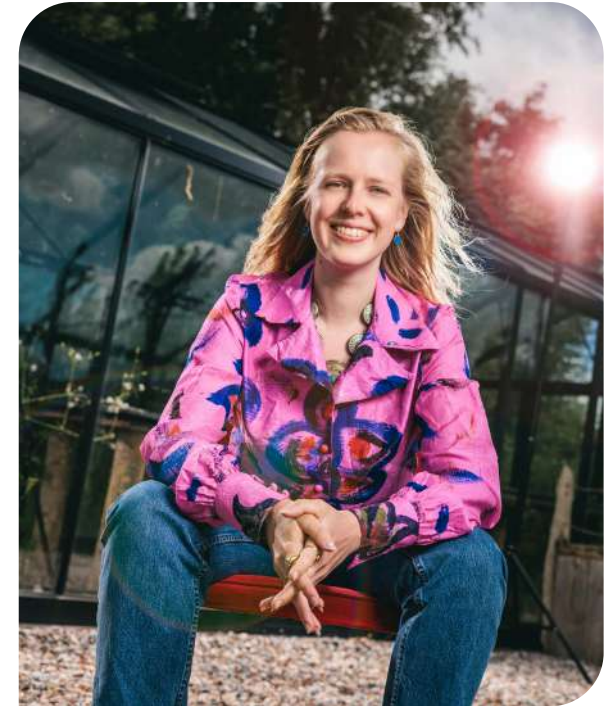
Op [pagina 8](#) deel ik mijn persoonlijke verhaal en motivatie om deze week vanuit het onderwijs te organiseren. Ik wil alvast zeggen dat ik ontzettend trots ben op de vele mensen

die zich inzetten om dit thema in Groningen zichtbaar te maken! Dan denk ik bijvoorbeeld aan Judith van der Veen van het Alfa-college, Marjan Nijenbanning van DCTerra en student Francis Bagherzadeh van Noorderpoort. Hun enthousiasme en vastberadenheid om positieve verandering te stimuleren, werkt aanstekelijk!

Daarna geven we je inzicht in circulaire economie en hoe dit beleid invloed heeft op het mbo-onderwijs. Vervolgens belichten we enkele circulaire projecten op onze mbo-scholen, waarin gepassioneerde docenten vaak de drijvende kracht zijn. Ook delen we goede voorbeelden van circulaire bedrijfsvoering, zoals kantines die milieubewust zijn ingericht en waar het aanbod qua eten en drinken helemaal van deze tijd is. Meer hierover lees je op [pagina 26 tot 29](#).

Hierna gaan we echt aan de slag en vind je praktische tools en ideeën om circulariteit direct in je lessen toe te passen. Doe je mee?

Een speciaal dankwoord gaat uit naar het Alfa-college en DCTerra voor de fijne samenwerking en het veelzijdige programma dat we hebben samengesteld voor de Week van de Circulaire Economie. Onderdeel van dat programma is het Magazine dat je nu leest. •

MARISKA HELMUS

Projectleider Week van de Circulaire Economie regio Groningen, [SDG House Groningen](#)

Ik sluit graag af met een 'groene groet' en wens je vooral heel veel leesplezier!

INHOUD

VOORWOORD

Cicula-wattes!?
Circulariteit uitgelegd

Ambassadeurs aan het woord

Circulaire economie

Projecten & studenten

Duurzaamheid op locatie

02

06

08

16

18

26

12 VERANTWOORDE
CONSUMPTIE
EN PRODUCTIE

AAN DE SLAG!

31

Tools om je eigen circulaire onderwijs te ontwerpen

Impactinterventies

32

Circulariteit met je klas

34

Whole School Approach

44

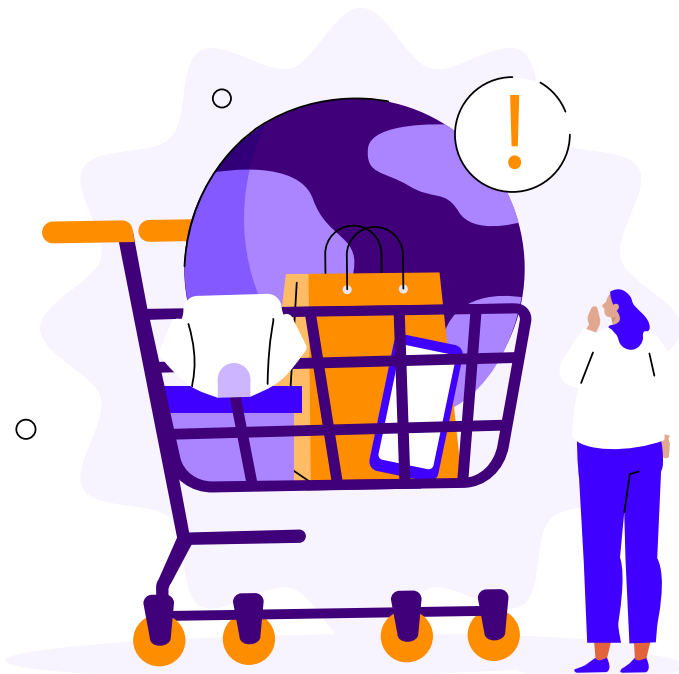
Duurzame docentrollen

46

CIRCULA- WATTES?!

Als je de straat op gaat en een willekeurige Groninger vraagt wat de circulaire economie nou eigenlijk is, dan is de kans groot dat je "Circula-wattes?!" als antwoord krijgt. Stel je deze vraag in de klas, dan hebben studenten er vaak ook nog nooit van gehoord. Of misschien doe je als docent zelf mee aan De Week van de Circulaire Economie, maar heb je jezelf betrappt op het volgende:

6

"Hoe heet die week nou waar wij aan meedoen? Iets met de week van de duurzaamheid, maar dan anders. Circula... en dan nog iets"

– Anoniempje, Laboratoriumtechniek Noorderpoort

Dat kán anders! Tijd voor de campagne 'circula-wattes?!

Circula-wattes?! Leg uit!

Wat 'economie' is, dat weten we allemaal wel zo ongeveer. Economie gaat over ons dagelijks leven. Het draait om de keuzes die we maken op het gebied van school, werk, persoonlijke financiën en (vrije) tijd. Het gaat ook over hoe we als maatschappij banen, rijkdom en geluk verdelen. Ook denken we bij economie vaak aan het produceren, verkopen en kopen van spullen.

We leven momenteel in een economie die we lineair noemen: we kopen iets, gebruiken het en gooien het vervolgens weer weg. Bij sommige producten verloopt dit proces razendsnel. Denk bijvoorbeeld aan een coffee-to-go beker van (de naam zegt het al) 'wegwerpplastic'. We bestellen een koffie, genieten ervan en gooien de beker dezelfde dag nog weg. Bij andere producten is de levensduur wat langer, maar doorlopen we uiteindelijk hetzelfde proces. Neem een mobiele telefoon: die gaat op een gegeven moment stuk. Of er komt een nieuw model uit, waarna we de oude weggooien of laten belanden op het 'oude-mobieltjes-kerkhof' in een stoffig laadje van een kast. Herkenbaar?

Nu we het toch over mobieltjes hebben.. in een circulaire economie worden oude mobieltjes geen afval! Alle materialen in je oude telefoon kunnen namelijk dienen als grondstoffen voor nieuwe producten. Wist je dat er in een oude mobiel zo'n 160 gram aan waardevolle metalen zit die opnieuw gebruikt kunnen worden? Denk aan koper, zilver en zelfs goud. Met het goud uit ongeveer 200 telefoons kun je bijvoorbeeld een ring maken. Die gouden ring kan vervolgens weer worden omgesmolten tot iets nieuws. Zo ontstaat er geen afval, maar juist een kringloop van hergebruikte materialen. Een perfect voorbeeld van de circulaire economie!

Wist je dat er elk jaar wereldwijd twee miljard nieuwe telefoons worden geproduceerd, waarvan slechts 20% wordt gerecycled? In de toekomst moeten we echt meer gaan recyclen, want het wordt steeds moeilijker om metalen uit de natuur te halen. Sterker nog, over honderd jaar zouden koper, zilver en goud weleens volledig uitgeput kunnen zijn. Door je oude mobiel (en andere apparaten) in te leveren, draag jij bij aan hergebruik en help je waardevolle materialen te behouden! Tijdens de Week van de Circulaire Economie, kun je jouw oude mobiel inleveren. Op de site van Groningen afvalvrij vind je meer informatie.

Ben je benieuwd welke waardevolle grondstoffen in jouw oude mobiel zitten? Neem [hier](#) eens letterlijk een 'kijkje achter het scherm' van je telefoon! •

"In je broekzak zit een goudmijn."

CHECKLIST CIRCULAIR LEVEN

**Tik jij één of meer boxen aan?
Dan ben je al lekker bezig!**

- Mijn oude mobieltjes lever ik in voor recycling :-)
- Ik ben zuinig op en lief voor de spullen die ik heb
- Ik koop alleen nieuwe spullen, als ik ze echt nodig heb
- Kwaliteit is voor mij belangrijk: dan gaan spullen langer mee
- Ik gooi liever niks weg
- De kringloop is fantastisch!
- Als iets stuk is, repareer ik het
- Ik deel spullen als dat kan (behalve mijn tandenborstel, die is alleen van mij)
- Ik heb een moestuin of help mee in de moestuin op mijn school, of in mijn dorp of wijk
- Verse broodjes haal ik met een eigen bakje of herbruikbaar zakje
- GFT-afval (groente-fruit-tuin) is bij mij thuis helemaal geen afval: ik composteer!
- Ik vang regenwater op: zo gebruik ik minder drinkwater uit de kraan
- Liever fietsen of treinen dan de auto
- Vliegen doe ik liever niet

WEEK VAN DE CIRCULAIRE ECONOMIE 17 - 22 MAART 2025

Tijdens De Week van de Circulaire Economie kun je de campagne 'Circula-wattes?!' tegenkomen bij evenementen, op jouw school/op je werk en op straat. Spot jij de campagne?

Maak een foto en tag [@sdg.house.groningen](#) en [@groenergroningen](#) en gebruik de hashtags [#circula-wattes?!](#), [#circulairgroningen](#), [#weekvandece](#) en [#WCE25](#).

Zo help je mee om de circulaire economie op een leuke manier bekender te maken!

MARISKA HELMUS

Ambassadeur SDG House Groningen en projectleider Week van de Circulaire Economie voor regio Groningen

“Ik wil nóg meer lawaai maken”

Mariska Helmus heeft een passie voor duurzaamheid en de drive om anderen te inspireren om zorg te dragen voor de wereld. Voor SDG House Groningen organiseerde ze al twee edities van de Week van de Circulaire Economie, en in 2025 mag ze dat opnieuw doen! Vanuit haar passie voor textiel is ze bestuurder en mede-oprichter van [Groningen Fair Fashion \(GROFF\)](#) en werkt ze samen met verschillende partners aan de netwerkorganisatie [Groningen Werkt Circulair \(GWC\)](#), die zich inzet om lineaire textielketens te sluiten.

Toekomstbestendige levensstijl

Al van jongs af aan is Mariska zich bewust van haar invloed op de wereld. Op haar veertiende werd ze vegetariër, wat in het begin een zoektocht was: “Mijn ouders dachten dat het een fase was en zagen het nut er niet van in, totdat ik ze video’s liet zien van hoe dieren in de vee-industrie

worden behandeld en met alternatieven kwam.” Inmiddels is haar gezin flexitariër en, zoals haar moeder het zegt, “op de gezonde tour.” Een mooie bijvangst van haar persoonlijke zoektocht naar wat echt belangrijk is.

Energie tijdens de Week van de Circulaire Economie

Voor de editie van 2025 werkt ze samen met een projectteam bestaande uit [SDG House Groningen](#), [Vereniging Circulair Groningen Drenthe](#) en [Stichting Groener Groningen](#).

“Dat werkt heel prettig! Door samen te werken brengen we drie doelgroepen samen: het onderwijs, bedrijven en inwoners van Groningen. We hebben een hoofdprogramma met voor elke doelgroep evenementen en draaien de campagne ‘*Circula-wattes?!*’ om de term ‘circulaire economie’ op een leuke manier bekender te maken. Daarnaast nodigen we onze achterban uit om ook iets te organiseren. Ik wil voor deze editie nóg meer lawaai maken dan vorig jaar!”

De energie tijdens de editie van 2024 was merkbaar. “De kick-off in De Prael Groningen en het Open Huis van Textielhub Groningen waren bijzonder. Zoveel ondernemers, burgers, studenten en docenten met een hart voor duurzaamheid – dat raakte me echt.”

“De term circulaire economie is nog niet goed bekend bij Groningers, laat staan bij studenten...”

Circulariteit in het onderwijs

Mariska ziet de Week van de Circulaire Economie als een manier om circulair denken en doen in het onderwijs te integreren. "Tijdens de vorige editie werd een mooie stap gezet, maar het blijft een uitdaging om het thema snel in het curriculum op te nemen. Het is essentieel dat docenten de ruimte voelen om hiermee bezig te kunnen gaan."

Hoewel er al veel gebeurt op het gebied van circulaire economie, realiseren docenten en studenten zich niet altijd dat ze al circulair bezig zijn. "Het zou geweldig zijn als we meer bewustwording kunnen creëren, zodat het gesprek verschuift van 'wat is circulariteit?' naar 'dit kun jij in jouw vak doen.' Zo ontdekken mensen hoe belangrijk hun vakgebied is voor het gezamenlijk bouwen aan een nieuwe economie."

Ambitie en SDG's

"Zonder ambitie kom je nergens. Het is hard werken om circulariteit en de [Sustainable Development Goals \(SDG's\)](#) concreter te maken voor studenten." Mariska denkt dat de meeste studenten inmiddels wel over de SDG's hebben gehoord, maar dat ze vaak nog abstract aanvoelen. Daarom probeert ze zich te richten op doelen die hen persoonlijk aanspreken. "Neem bijvoorbeeld SDG 12: Verantwoorde consumptie en productie. Dit doel spreekt mij erg aan, want ik maak mij zorgen over de hoeveelheid rommel die op de markt wordt gepusht. De laatste acht jaar heb ik gelukkig geen koopstress meer, omdat ik me niet laat verleiden tot het kopen van nieuwe spullen. Bovendien maakt hergebruik me creatiever, en dat is ook nog eens leuk!" Natuurlijk heeft Mariska ook haar uitdagingen. "Ik heb een tijdje Zero Waste geleefd, maar dat was toch best lastig."

"...Het is belangrijk studenten te laten zien hoe zij hier zelf al aan kunnen bijdragen op een manier die bij hen past... Tijdens de Week van de Circulaire Economie werken we aan het vergroten van dit bewustzijn."

Impact maken

Mariska wil alleen werken aan projecten die de wereld een stukje groener en socialer maken, het liefst op lokaal niveau. "Wat we hier teweegbrengen, heeft uiteindelijk een effect op de wereld om ons heen. Vanuit het mbo-onderwijs en samen met regionale partners bouwen we aan een beter, eerlijker en duurzamer Groningen. Dat is ook waar SDG 17 over gaat: partnerschappen. Het is prachtig om te zien hoe we samen mooie dingen opzetten en bijdragen aan verandering."

JUDITH VAN DER VEEN

Aanjager duurzaamheid Alfa-college, coördinator G-Rond en Textielhub Groningen, docent styling interieur/fashion en.. nog veel meer!

Duurzaamheidsambassadeur

Judith, of zoals ze zichzelf noemt 'Juf Juut', is het boegbeeld van duurzaamheid voor het creatieve cluster van het Alfa-college in Groningen. Met haar aanstekelijke enthousiasme weet ze duurzaamheid al jaren succesvol te verbinden aan de opleidingen, zowel binnen haar eigen vakgebied (interieur en fashion) als daarbuiten. Ze zet uiteenlopende acties en projecten op en werkt nauw samen met SDG House Groningen en andere partners om de Week van de Circulaire Economie te organiseren. In een handomdraai heeft ze een programma klaar, waar docenten, studenten en medewerkers van vier Alfa-locaties aan meedoen.

Judith is in haar element wanneer ze duurzaamheid zichtbaar kan maken. Elke maand transformeert ze de hal van haar schoollocatie aan de Admiraal de Ruyterlaan tot een inspirerende expositie die gesprekken over duurzaamheid en circulariteit op gang brengt.

"Ik ben iets later want heb nog even de hal van Admiraal aangekleed voor de open dag, kijk maar hoe leuk!"

(Judith laat foto zien voordat deze toffe foto van haar is gemaakt)

Ook bij Textielhub Groningen, een broedplaats waar ze de rol van coördinator vervult, weet ze ruimtes sfeervol en functioneel in te richten. Daarbij betreft ze het liefst studenten. Zo kregen interieurstudenten van het Alfa-college de opdracht om de winkelinrichting te ontwerpen, terwijl een andere groep haar hielp met het stylen van **DE BIEB**. Oh ja, want naast al haar andere initiatieven runt Judith vanuit Textielhub Groningen ook nog eens een eigen kledingbieb!

Duurzaam onderwijs voor iedereen

Judith gaat graag in gesprek met docenten om samen te ontdekken hoe zij duurzaamheid op een laagdrempelige manier in hun vakken kunnen integreren. Als docent begrijpt ze als geen ander hoe druk het onderwijs kan zijn. Daarom zoekt ze graag naar creatieve oplossingen die duurzaamheid laten aansluiten, zonder dat dit als een extra belasting voelt. Een handige tool hiervoor is het ambachtelijke receptenboek dat ze samen met collega's heeft gemaakt. Dit boek staat vol praktische activiteiten voor in de klas, compleet met een stappenplan en uitgewerkte recepten, zodat docenten meteen met hun studenten aan de slag kunnen. Denk aan verven met natuurlijke kleurstoffen, leer maken van vishuiden of wildplukken en daarna samen koken.

Wil je in je klas aandacht vragen voor tweedehands kleding en het gesprek voeren over hergebruik van kleding? Met het recept voor 'Clothing Loop' kun je een kledingtas in je klas laten rondgaan. Ideeetje voor in je coachingles? Ga direct aan de slag op [pagina 38](#).

“Groningen wil koploper zijn in de omschakeling naar een nieuwe economie. Daar hebben we de komende jaren iedereen bij nodig: ook de samenwerking tussen bedrijven en onderwijs!”

Circulair ondernemen in de praktijk

Judith zet de student centraal in haar projecten en stimuleert samenwerking tussen verschillende disciplines. Ze richt zich op lokale circulaire initiatieven, zoals De Sustainable Pop-up, waarin studenten leren producten te maken van restmaterialen. Voorbeelden hiervan zijn het ombouwen van bussen tot creatieve werkplekken, het ontwerpen van collecties van oude ‘De Waard’-tenten en het restylen van interieurs. Zo is de yurt op het Suikerterrein bij Terra locatie de Pionier ingericht, en restylden studenten een woning voor een tv-programma op OOG TV. Ook werken interieurstudenten aan duurzame producten voor [Kledingbank Maxima](#). Jaarlijks organiseert ze twee projecten met Entree-NT2-studenten, waarin zij duurzaamheid ontdekken, ambachtelijke technieken leren en hun Nederlandse taalvaardigheid verbeteren. Dit doen ze door upcycle-producten te maken en te verkopen voor een [goed doel](#).

Groningen rond, oftewel: G-rond!

Sinds 2023 coördineert Judith het RIF-programma G-rond, waarin ze externe samenwerkingen met bedrijven, overheden, internationale kunstenaars en onderwijsinstellingen versterkt. Vanuit het onderwijs maken het Alfa-college, Noorderpoort en Hanzehogeschool deel uit van dit samenwerkingsverband.

Samen met alle partijen wil ze onderwijs- vernieuwing op het gebied van de circulaire economie stimuleren. Het resultaat? Een flinke boost voor de creatieve (maak)industrie op het gebied van scholing en werkgelegenheid!

Om ondernemers en werknemers van de toekomst klaar te stomen, moeten we nú beginnen met opleiden, vindt Judith. Daarom wordt er binnen twee thema’s – textiel en hout – kennis gedeeld, samen geïnnoveerd en nagedacht over nieuwe opleidingsmogelijkheden en circulaire banen. Om de transitie naar circulair onderwijs te versnellen, zijn er speciale hubs opgericht, waarvan Textielhub Groningen en de ‘Bouwhub’ er twee zijn.

Voor Judith is de realisatie van Textielhub Groningen een droom die uitkomt. Niet alleen omdat het toekomstgericht onderwijs biedt, maar ook omdat het hard nodig is. De huidige fashionopleiding richt zich namelijk nog te veel op ‘fast fashion’. Het liefst ziet ze dat we in Groningen uiteindelijk zelf (kleding)stoffen en producten kunnen produceren van Groningse grondstoffen – en dat in een gesloten kringloop. Kortom: Groningen rond!

OPEN HUIS TEXTIELHUB GRONINGEN

Tijdens de Week van de Circulaire Economie viert de hub haar eenjarig bestaan. De hele week door zijn er allerlei activiteiten te doen, en op woensdagmiddag 19 maart houdt Textielhub Groningen open huis! Die middag kun je (met jouw klas) een kijkje nemen bij verschillende broedplaatsen in Groningen en ervaren wat de circulaire economie voor JOU kan betekenen. Meedoen of meer lezen over het programma van de week? Kijk dan op www.sdghousegroningen.nl.

Wil je graag zelf iets leren op het gebied van textiel? Neem dan ook eens een kijkje bij het workshop- en cursusaanbod van Textielhub Groningen. Ga naar www.textielhubgroningen.nl voor de agenda. De broedplaats heeft overigens ook een winkel en exporuitme. Meer hierover op [pagina 25](#).

*“Er is maar één manier
en dat is samen.”*

MARJAN NIJENBANNING

Practor van practoraat
'Ondernemend leren met &
van de SDG's in het mbo'

Van wens naar werkelijkheid

Sinds SDG-ambassadeur Marjan Nijenbanning in 2022 de Duurzame Docent Verkiezing won, heeft ze niet stilgezeten. Ze had de grote wens om voor DCTerra een practoraat op te richten, waarin de duurzame ontwikkelingsdoelen (SDG's) worden gecombineerd met ondernemend leren. Ze wist echter dat zo iets groots alleen in samenwerking kon slagen. Inmiddels is haar wens werkelijkheid geworden: samen met Sharon Postma van Noorderpoort heeft ze het practoraat 'Ondernemend leren met & van de SDG's in het mbo' opgericht (een practoraat is een expertiseplatform binnen het mbo waarin praktijkgericht onderzoek wordt uitgevoerd, vaak met de focus op het verbinden van onderwijs en het werkveld). In november 2024 werd Marjan benoemd tot practor.

Duurzaamheid verweven in het onderwijs

Zowel DCTerra als Noorderpoort hebben zich gecommitteerd aan duurzaamheid door het ondertekenen van het SDG-charter en deelname aan de SustainaBul. Ook met ondernemend leren was DCTerra al een flink aantal jaren bezig. Deze vorm van onderwijs gaat verder dan alleen traditionele kennisoverdracht: studenten worden maatschappelijk betrokken en leren écht een verschil te maken in hun omgeving.

“Op onze scholen stellen we altijd biosfeer, leven op het land en in het water, centraal. Daar zijn wij van. We kunnen er niet zonder!”

Maar duurzaamheid verweven in curricula van alle opleidingen? Dát is voor beide onderwijsinstellingen vrij nieuw en best een uitdaging.

Het practoraat heeft als doel onderwijsinnovatie op het gebied van duurzame ontwikkeling te stimuleren en stevig te verankeren in het onderwijs. Eén ding is zeker: aan de motivatie van docenten zal het niet liggen! Marjan ziet veel enthousiasme bij docenten om met de duurzame ontwikkelingsdoelen aan de slag te gaan. Ze pleit echter voor meer ruimte in het curriculum, zodat docenten zelf vorm kunnen geven aan duurzaamheid in hun onderwijs. Ook wil ze ruimte creëren voor het ontwikkelen van persoonlijk leiderschap.

Beide scholen ontwerpen onderwijs met de duurzame ontwikkelingsdoelen — oftewel de 17 Sustainable Development Goals (SDG's) — als vertrekpunt. Wie er centraal staat? Dat ben jezelf! Want zoals Marjan het zelf zegt: “De mens is onderdeel van de biosfeer, en dus hebben we met elkaar zorg te dragen voor de wereld, de planten, dieren en natuur waar wijzelf onderdeel van zijn.” Marjan gelooft dat de Inner Development Goals (IDG's) kunnen bijdragen aan het bereiken van de SDG's, omdat ze de persoonlijke keuze en ontwikkeling stimuleren. Het draait om persoonsvorming op duurzaamheid. Marjan: “waar ga JIJ voor?”

Persoonlijke betrokkenheid

“De IDG’s bestaan uit vijf dimensies en 23 competenties over met wie je je verbindt, waar je over nadenkt, over samenwerken en in actie komen.”

Marjan is iemand die zich voortdurend wil ontwikkelen en zich inzet voor een toekomstbestendige, sociale wereld. Zo heeft ze samen met vrijwilligers uit haar buurt een bijtuin opgezet, waar kinderen kunnen leren over de rol van bijen in de natuur. Ook is Marjan actief in de lokale politiek in Coevorden, waar ze met haar gezin woont. Ze zet zich daarin voor kansengelijkheid, een inclusieve samenleving, duurzaamheid en jongeren. Onlangs is ze gestart met een opleiding tot schoolopleider, omdat ze collega’s ook wil meenemen in duurzame ontwikkeling binnen het onderwijs. Dat doet ze al als practor, maar ze wil een stap verder gaan. Het ‘samen’ en het verbinden van mensen vindt Marjan essentieel. “Met het practoraat willen we vooral gaan doen: in actie komen en handelen. Er is maar één manier, en dat is samen.”

Het practoraat ‘Ondernemend leren met & van de SDG’s in het mbo’ dient als schakel tussen onderwijs, overheid en bedrijven, en bevordert samenwerking op verschillende niveaus om de relevantie en impact van duurzame ontwikkeling te vergroten. Het practoraat is gevormd in samenwerking met diverse andere onderwijsinstellingen en organisaties in Noord-Nederland waaronder het Alfa-college. Wil je hier meer van weten? Neem dan contact op met Marjan via m.nijenbanning-pot@dcterra.nl.

SDG’S

De Sustainable Development Goals (SDG’s) van de Verenigde Naties zijn 17 doelstellingen die gericht zijn op het aanpakken van enkele van de meest dringende problemen van onze tijd. Denk aan het uitroeien van extreme armoede, tot het beschermen van onze natuurlijke omgeving, verantwoord consumeren en het waarborgen van vrede en welvaart voor iedereen. Om deze doelen te bereiken, moeten we ons mbo-onderwijs herzien en hervormen op een manier die de diepe verbinding tussen de mens en de natuurlijke wereld erkent en koestert.

De IDG’s bestaan uit vijf dimensies en 23 competenties over met wie je je verbindt, waar je over nadenkt, over samenwerken en in actie komen.

Ontdek hier de [IDGs Toolkit](#)

FRANCIS BAGHERZADEH

Derdejaarsstudent ruimtelijk vormgever en beeldend kunstenaar

“Circulariteit is in mijn ogen niet nieuwe spullen maken, maar dingen maken van de spullen die je al hebt.”

Francis Bagherzadeh, derdejaars student ruimtelijk vormgever aan Noorderpoort Kunst & Multimedia, combineert creativiteit met duurzaamheid. Onder haar label 'Roestenzo' maakt ze objecten van metaal, en ook in haar dagelijks leven staat duurzaamheid centraal. Ze loopt nu stage bij SDG House Groningen.

Consuminderen als levensstijl

Francis stoort zich aan de wegwerpmaatschappij. “Je kunt bijna geen paprika meer kopen zonder plastic verpakking. En al die onnodige producten in de supermarkt.. het is zonde!” Haar doel voor 2025? Vaker vers koken en minder consumeren. Ze ziet duurzamer leven als een leuke uitdaging. “Minder consumeren bespaart geld, wat fijn is als student. Ik ontzeg mezelf niets, maar gún mezelf ook af en toe iets. Zo houd ik het vol.”

Zelf kleding maken

Fashion was altijd belangrijk voor Francis, maar inmiddels maakt ze liever zelf haar kleding. “Van twee oude broeken maak ik één nieuwe, of een gordijn wordt een jurk. Circulariteit is in mijn ogen niet nieuwe spullen maken, maar dingen maken van wat je al hebt.”

Francis ervaart iets waar je het woord 'transformatiedrang' aan kunt geven: je ziet een oud object en wordt er verliefd op, omdat je ziet wat het kan worden. Je ziet de waarde en wilt het graag omvormen tot datgene wat jij voor je ziet.

“Een gordijn is niet zomaar een gordijn, het kan een jurk worden. Een oude broek kan een nieuwe tas zijn.” Dit is een handige vaardigheid voor wie als maker of ontwerper wil werken in de circulaire economie. Ze stoort zich er daarnaast aan dat grote bedrijven ontwerpen stelen van kleine makers, zonder dat de oorspronkelijke makers er iets voor terugkrijgen.

Bewustwording over dierlijke producten

Francis werd op haar twaalfde vegetariër en ze eet regelmatig veganistisch. “Voor mij is het vanzelfsprekend dat je geen dieren eet. Het raakt me hoe wij bepalen hoe dieren leven, zoals een kalf dat vlak na de geboorte van de moeder wordt gescheiden. Ik vind het niet oké dat wij koemelk drinken, omdat de melk voor het kalf bedoeld is. Vlees eten is niet per se slecht vind ik, maar veel mensen zijn zich niet bewust van hoe het wordt geproduceerd.”

TEXTIELHUB GRONINGEN

Meer weten over Textielhub Groningen waar Francis met haar klas is geweest? Lees meer op [pagina 10](#).

“Kleding online bestellen, dat gaat mij niet meer gebeuren! En als ik een Fast Fashion kledingstuk tegenkom dat ik heel cool vind, ga ik het gewoon zelf maken!”

Stage en projectonderwijs

Tijdens haar stage bij SDG House Groningen werkt ze met beeldend kunstenaar en docent [Colien Langerwerf](#). Van haar leerde Francis naaien op een naaimachine. Ze kreeg de ruimte om nieuwe technieken te ontdekken en werkte mee aan verschillende projecten. Ze deed mee aan een project waarvoor ze een circulaire kapstok heeft ontworpen. [Meer hierover op pagina 22](#).

Een excellentietraject waar ze nu mee bezig is heet ‘Aqua Art Awareness’ en dat doet ze samen met medestudenten van Ruimtelijk vormgever en Laboratoriumtechniek van Noorderpoort. Het project richt zich op watertekorten en vervuiling, ook in Noord-Nederland.

“Water lijkt vanzelfsprekend, maar dat is het niet,” vertelt Francis. “We willen mensen bewust maken van de waarde van water. Het idee is om een ode te brengen aan water en te laten zien dat we er zorgvuldiger mee om moeten gaan.” Een scène uit de serie *Better Call Saul* inspireerde haar: een man in de woestijn gebruikt zijn laatste beetje water om een vlek van zijn schoen te halen. Later krijgt hij autopech en heeft hij het water zelf hard nodig. “Dat laat zien hoe belangrijk water is en hoe we er zuiniger mee om moeten gaan. Voordat je er erg in hebt, is ons water bijna op.”

Eyeopener

Francis herinnert zich nog goed hoe ze voor school bij Textielhub Groningen was. Ze leerde hoeveel textiel wordt geconsumeerd en zag hoeveel er vervolgens wordt weggegooid. Dat heeft haar ogen geopend. “Kleding online bestellen bijvoorbeeld, dat gaat mij niet meer gebeuren! En als ik een Fast Fashion kledingstuk tegenkom dat ik heel cool vind, ga ik het gewoon zelf maken!” •

Onze wereld staat voor een enorme uitdaging. Met meer dan 8 miljard mensen op aarde en een verwachte groei naar 10,3 miljard in 2084, putten we onze planeet steeds verder uit.

We verbruiken meer grondstoffen, water en energie dan ooit tevoren. Als we zo doorgaan, zouden we in 2050 maar liefst drie aardes nodig hebben om aan onze behoeften te voldoen. Maar we hebben er slechts één, en die moeten we koesteren.

Leuk om eens te checken! Bekijk [hier](#) de actuele wereldpopulatie.

ORANJE BOVEN

Nederland wil hierin voorlopelen. We hebben ons ten doel gesteld om in 2030 de helft minder nieuwe grondstoffen te gebruiken en in 2050 *volledig circulair* te zijn.

CIRCULARITEIT IS GROOT DENKEN & LOKAAL DOEN

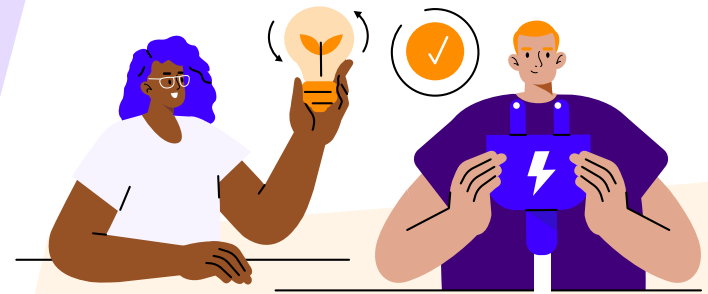
GREEN DEAL

Gelukkig komt Europa in actie met de *Green Deal*, een ambitieus plan om in 2050 klimaatneutraal te zijn. Dit is niet alleen goed voor de planeet, maar biedt ook kansen: de *circulaire economie* zal naar verwachting in 2030 voor 700.000 extra banen in Europa zorgen.

HET MBO IS ONMISBAAR

In de transitie van een lineaire naar een circulaire economie speelt het mbo een cruciale rol. Zonder de praktische kennis en vaardigheden van mbo'ers blijven duurzame plannen namelijk slechts ideeën. Het zijn juist de vakmensen die circulaire ideeën tot leven brengen: de loodgieter die waterbesparende kranen installeert, de bouwvakker die materialen hergebruikt en de technicus die liever repareert dan vervangt.

Deze nieuwe economie vraagt om nieuwe vaardigheden, en daar worden mbo'ers in geschoold! Ze leren niet alleen over hergebruik, reparatie en recycling, maar worden ook uitgedaagd om zelf met duurzame oplossingen te komen. Door nauw samen te werken met het bedrijfsleven doen ze waardevolle praktijkervaring op.

SDG HOUSE GRONINGEN

Vanuit SDG House Groningen geloven we dat impact begint bij jezelf: het is 'dat wat er niet zou zijn zonder jou'. Door samen te werken aan duurzame doelen maken we het verschil, zowel in onze eigen regio als daarbuiten. We pakken concrete problemen aan, verbinden onderwijs met bedrijfsleven en overheid, en geven ruimte aan nieuwe ideeën.

17

GROENSTE REGIO VAN NEDERLAND

Groningen, Drenthe en Friesland hebben de handen ineengeslagen om de groenste regio van Nederland te worden. Elke provincie brengt zijn eigen kracht in. Waar Groningen zich richt op industriële vernieuwing en biobased grondstoffen, zet Drenthe in op duurzame landbouw en benut Friesland haar expertise op het gebied van water en zuivel. De energie onder zowel noordelijke ondernemers als onderwijs is voelbaar; ze staan te popelen om circulair te ondernemen, maar beseffen dat samenwerking de sleutel tot succes is!

De weg naar een volledig circulaire economie is lang, maar de eerste stappen zijn gezet. Door samen te werken, van elkaar te leren en stap voor stap te veranderen, maken we vanuit Groningen de wereld een beetje beter. Want één ding is zeker: de wereld draait door, en *de nieuwe economie* draait met haar mee.

Nieuwsgierig naar meer?
Neem een kijkje achterin, in onze
['Meer lezen'-lijst](#). •

Vier mediavormgeverstudenten van Noorderpoort ontwierpen speciaal voor dit magazine illustraties die hun kijk op de circulaire economie uitbeelden. Volgens ons hoeven we hier verder geen woorden aan vuil te maken - kijk zelf maar!

ALEX SEYEDI

Voedsel-
verspilling
tegengaan

#1

ONKRUID SIROOP

Ingrediënten:

- Paardenbloem
- Water
- Suiker

①

Begin met het plukken van de paardenbloemen. Pluk ze alleen op de plekken waar geen honden worden vitgelaten. Pluk ongeveer 350g. Was ze daarna goed schoon en scheidt de bloem zodat alleen het gele gedeelte overblijft.

②

Doe de bloemblaadjes met water in een pan. Zorg ervoor dat het ongeveer een helft water en een helft paardenbloem is. Laat het minstens 3 uur sudderen totdat het water geel wordt.

④

Schenk je siroop in een glazen potje, en geniet! Bewaar je siroop in de koelkast

③

Maal de blaadjes vit het nu gele water. Voeg 100g suiker bij het water en laat het sudderen tot een wat dichtere textuur. Je kan ook citroensap toevoegen.

Lekker in de koffie, thee en bij het bakken van een cake!

Paardenbloem siroop

Je kunt heel veel doen met dit onkruid: maak koffie van de wortels en siroop van de blaadjes.

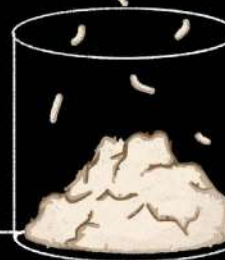
GARLIC POWDER

Schil je knoflook en snij ze in dunne plakjes, of gebruik een knoflookpers. Leg de stukjes op een bakplaat en verdeel ze zo zodat ze niet op een hoopje liggen.

Doe de bakplaat met je knoflook in de oven, met een temperatuur van 50/55 graden Celcius, voor ongeveer 6 uur lang. Laat de deur van je oven een kierdje open staan zodat het vocht kan ontsnappen.

Benodigdheden:

- Knoflook
- Oven

Zodra de knoflook krokant is, het droog genoeg. Maal je gedroogde knoflook tot een poeder.

Voor de zekerheid kan je de poeder daarna nog nadrogen in een voedseldroger op 40 graden.

Klaar! nu heb jij je eigengemaakte knoflook poeder.

Lekker om in allemaal verschillende gerechten te gebruiken

Geen kruiden meer?
Maak met dit simpele recept
je eigen knoflookpoeder!

#2

Anders kijken naar kleding

NORAH KLUNGEL

Mijn interpretatie van een circulaire economie

Linnenproject: de oogst van het vlas
Noorderpoort werkt aan het Noordelijk Linnen Project om mensen bewust te maken van de schadelijke impact van de textielindustrie en om duurzame alternatieven te bieden. Samen verbouwen en oogsten we vlas, dat we vervolgens verwerken tot linnen textiel en papier.

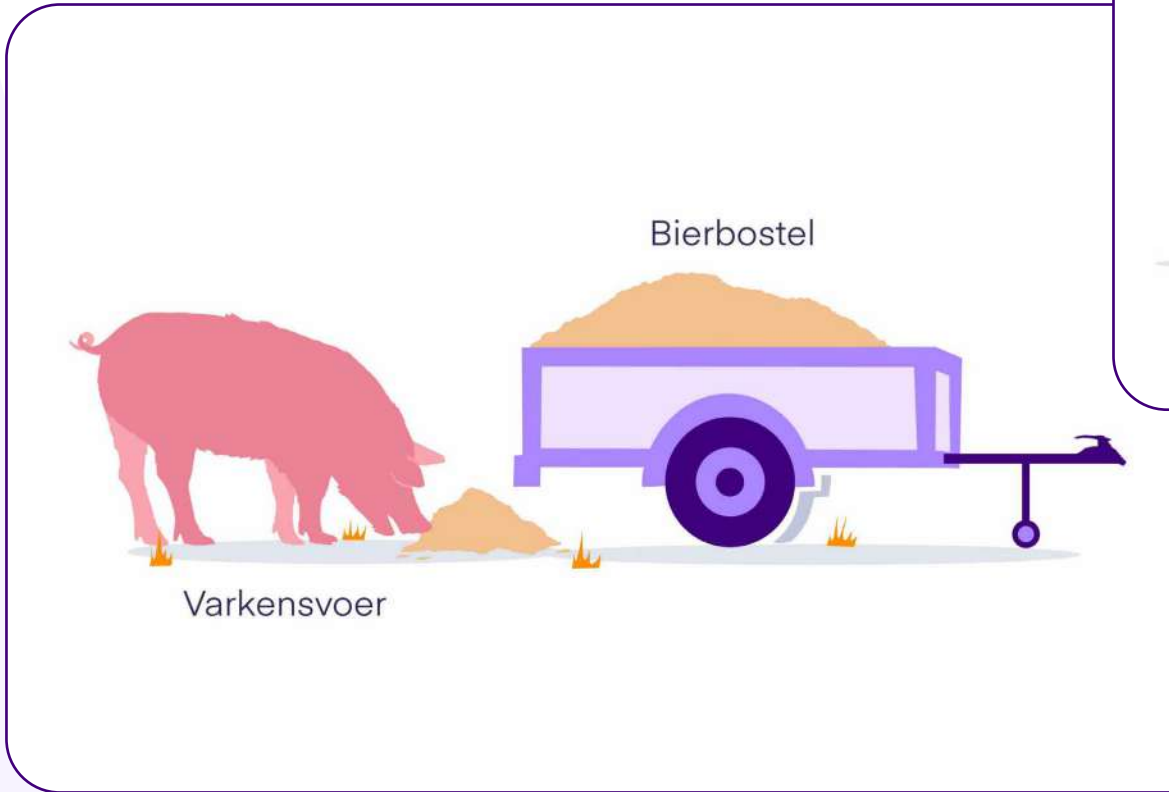
Lees [hier](#) meer over het Noordelijk Linnen Project.

RONJA HOFMAN

Soms is het even zoeken naar een Tiny House

20

Bierbostel, een energiebron voor varkens

#3

Bierbostel
Wat van gerst overblijft na het brouwproces van bier, wordt 'bierbostel' genoemd. Bierbostel is rijk aan vezels en eiwitten en heeft een positieve invloed op het verteringsproces van varkens. Omdat het zo'n goede energiebron is, wordt dit scharrelvarken erg blij van deze lekkere toevoeging aan zijn voer!

kringloop van respectloosheid

"Ja, maar hoe kom ik hier uit dan?"

In plaats van dingen die stuk lijken te zijn gelijk weg te gooien, kan je ze ook laten repareren, of zelf repareren natuurlijk! Spullen laten repareren is veel voordeliger dan weer iets nieuws kopen, en het is ook nog eens beter voor het milieu!

5 manieren om water te besparen

vang koud water op

Er stroomt best wel veel water weg wanneer je moet wachten tot het water uit je kraan warm is. Je kan dit water ook opvangen om later weer ergens anders voor te gebruiken.

korter douchen

Het is echt niet nodig (en niet goed voor je huid!) om elke keer langer dan 10 minuten te douchen!

gebruik de vaatwasser

Je bespaart al veel meer water als je de vaatwasser alleen vol laat draaien

eet plantaardig

Voor de productie van dierlijk voedsel, is erg veel water nodig.

was minder vaak je kleding

Door een keer minder te wassen per week bespaar je al 200 liter per maand. Lukt het niet om minder te wassen? Dan helpt het ook om minder heet te wassen.

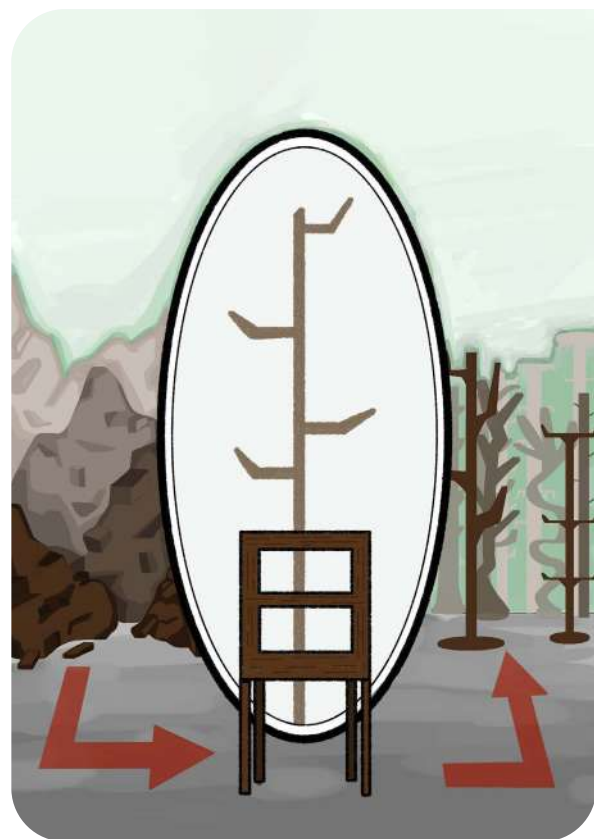

#4

Zuinig zijn op wat je hebt

LOTTA THOMESE

CIRCULAIRE PROJECTEN MET IMPACT

22

“Van houtresten, naar stoelen. Van stoelen, naar kapstokken. Als jouw stoel in de toekomst kon kijken, zou hij zichzelf misschien wel als kapstok zien!” – Alex Seyedi

NOORDERPOORT EEN KAPSTOK OM EEN VERHAAL AAN OP TE HANGEN

Het zou mooi zijn als we grote maatschappelijke vraagstukken op een sympathieke manier kunnen verweven in onze dagelijkse handelingen. Zo zouden we op onbewuste momenten, op een lichte en toegankelijke manier, herinnerd worden aan belangrijke onderwerpen. De SDG-kapstokken bieden hiervoor een ideaal haakje, een aanzet voor gesprekken over wat ons écht aangaat.

Studenten aan de slag

Studenten Ruimtelijk vormgeven gingen in opdracht van de Gemeente Groningen aan de slag met het ontwerpen van kapstokken voor Economische Zaken, zodat er dagelijks een haakje is om bij te dragen aan een duurzamere wereld. Ze konden kiezen om nieuwe materialen te ontwikkelen, zoals bioplastics, of bestaande materialen te gebruiken. De meeste studenten kozen voor het laatste en transformeerden deze materialen tot nieuwe kapstokken.

Hoewel de kapstok aanvankelijk een saai object leek, werden de studenten uitgedaagd om als ontwerpers binnen het kader van het project te denken. De uitdaging lag in het hergebruik van materialen en het kiezen van een van de 17 SDG-doelstellingen. Sommigen trokken blind een doel uit de kaartenset, terwijl anderen al snel een voorkeur hadden voor het doel dat hen het meeste aansprak.

Uiteindelijk werden verschillende kapstokken ontworpen van gerecyclede materialen, bedoeld om bewustzijn te creëren over de SDG's. Deze kapstokken hadden een praktische functie, maar waren ook ware kunstwerken, sommige opvallender dan andere.

Francis' kapstok

Francis richtte zich op bewustwording over water en visserij. Geïnspireerd door een project op Mallorca over vervuiling door plastic en afval, maakte ze een kapstok van aangespoeld touw en vishaken. Het statement achter haar ontwerp is dat we vaak dingen dichtbij, zoals onze jas, willen beschermen, terwijl we moeite hebben met grotere problemen, zoals de vervuiling van de zee. Haar vraag is: "Vind je het erg dat er een gat in je jas is gekomen? Maar vind je het niet veel erger dat we de zee vervuilen met plastic?" Tijdens haar presentatie roept haar kapstok precies de vraag op waar ze op hoopte.

Haar klasgenoot deed onderzoek naar het aantal kapstokken dat gemaakt wordt. Francis vertelt hierover: "Martijn heeft zich verdiept in hoeveel kapstokken er al zijn en dacht: 'Waarom zou ik er nog één moeten maken? Er zijn er al zoveel.' Hij maakte een simpele haak die je makkelijk met een touw overal mee naartoe kunt nemen om je jas op te hangen. Zo heb je geen andere kapstokken meer nodig."

NOORDERPOORT HET NOORDELIJK LINNENPROJECT

Bij Makeport Mercurius in Stadskanaal komen studenten, docenten, professionals en kunstenaars samen om de volledige cyclus van vlas naar linnen te onderzoeken. Dit hands-on onderzoek naar circulaire productie wordt versterkt door een betrokken netwerk. Het Linnenproject: Shared Stewardship in Noord-Nederland is een excellentietraject dat werd geïnitieerd door Linda van der Zeeuw, docent bij Noorderpoort. Geïnspireerd door 'The Linen Project', creëerde zij een professionele lerende gemeenschap waar deelnemers samen experimenteren en praktijkervaring opdoen met de gehele textielproductie, van zaaien tot eindproduct.

Het project laat zien hoe verschillende natuurlijke kringlopen elkaar versterken, met initiatieven zoals de verfplantentuin en de biologische tuin. Het toont de principes van circulaire economie: lokale productie, het gebruik van natuurlijke materialen en het sluiten van kringlopen. Studenten leren niet alleen traditionele technieken, maar ontwikkelen ook een dieper begrip van duurzame productieprocessen en de impact van hun consumptiekeuzes.

“Je hebt niet zomaar een kledingstuk, het komt ergens vandaan. Het is belangrijk om te zien dat dit een heel proces is.” – Mykha Pepping

Gedragsverandering door bewustwording

Deelnemende student Mykha Pepping verwoordt het goed: “Je hebt niet zomaar een kledingstuk, het komt ergens vandaan. Het is belangrijk om te zien dat dit een heel proces is.” Deze bewustwording leidt tot gedragsverandering, zoals Mykha's overstap op tweedehands kleding. Het project wil uitbreiden met nieuwe initiatieven en internationale samenwerkingen, waarbij 'natuurzaam onderwijs' centraal staat, en circulair denken in het beroepsonderwijs wordt bevorderd.

“Het is geweldig om te zien wat deze aanpak losmaakt bij onze studenten en docenten. De impact op het leren en de verbinding met de praktijk zijn enorm.”

DCTERRA
BOERDERIJ 2040:
EEN INSPIREREND VOORBEELD VAN
IMPACT BINNEN HET PRACTORAAT

‘Boerderij 2040’ is een impactproject ontwikkeld binnen het practoraat Ondernemend Leren met & van de SDG’s. Meer hierover lees je in het interview met Marjan op [pagina 12](#). Het project is een unieke samenwerking waarin studenten, docenten en stakeholders samenkomen om innovatieve oplossingen te ontwikkelen voor de toekomst van de landbouw.

In het project Boerderij 2040 hebben meer dan 40 studenten van de opleiding Veehouderij zich verdiept in de vraag: hoe ziet een duurzame, toekomstbestendige boerderij eruit in 2040? Verdeeld in kleine teams ontwierpen zij hun visie, met duidelijke ontwerpeisen en ondernemend leren als leidende principes. Het project had niet alleen een groot leereffect voor de studenten, maar leidde ook tot veel enthousiasme en waardering van de betrokken docenten en stakeholders.

Presentatie en waardering

De oplevering van het Boerderij 2040-project was een bijzonder moment. Tijdens een drukbezochte bijeenkomst presenteerden de studenten hun ontwerpen via posterpresentaties aan verschillende belanghebbenden,

waaronder vertegenwoordigers van de Provincies Groningen en Drenthe, LTO en boerenorganisaties. De Provincie Drenthe was zo onder de indruk dat ze de studenten uitnodigde om hun werk te presenteren in het provinciehuis, waar de ontwerpen werden gepresenteerd als voorbeeld van duurzame ontwikkeling.

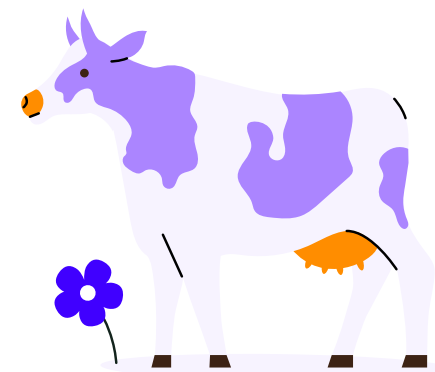
Impact op onderwijs

Docenten van de opleiding Veehouderij gaven aan dat dit project hen inspireerde om meer van dit soort impactvolle avonturen aan te gaan. Het plezier en de motivatie van de studenten, samen met de tastbare resultaten van het project, gaven hen nieuwe energie om het onderwijs verder te vernieuwen.

Een Praktijkgerichte Toekomst

Boerderij 2040 is een van de negen impactinterventies die vanuit het practoraat zijn opgezet. De projecten hebben aangetoond hoe krachtig deze manier van leren is, zowel voor studenten als voor het onderwijs zelf. Binnen het Practoraat blijven de mbo’s deze aanpak uitbreiden en verdiepen, met als doel blijvende impact te maken op zowel het onderwijs als de maatschappij.

Meer weten over de projecten en interventies? Volg updates en doe inspiratie op via www.practoraten.nl

ALFA-COLLEGE VAN DENIM NAAR DENIM

De textielproductie heeft een enorme impact op het milieu. Daarom werkt Alfa-college met studenten aan 'Van denim naar denim', een onderwijsmodule waarin nieuwe producten worden gemaakt van Gronings afgedankt textiel. De module is ontwikkeld met partners vanuit G-Rond: een programma waarin wordt gewerkt aan de transitie van een lineaire naar een circulaire economie binnen de creatieve en maakindustrie in Groningen en Drenthe.

Studenten van de fashionopleiding worden uitgerust met de juiste kennis en vaardigheden voor het werken in de circulaire economie. Ze onderzoeken grondstoffen, leren hergebruikte materialen in de praktijk toe te passen, maken circulaire producten en delen oplossingen met opdrachtgevers. Studenten zijn al enthousiast aan de slag gegaan met:

1. **Happy Bears.** Textielresten worden gebruikt om knuffelbeertjes van te maken, die vervolgens worden geschonken aan zieke kinderen in ziekenhuizen, met als doel hun welzijn te bevorderen.
2. **Tricot tassen.** Een oud T-shirt wordt in repen geknipt en omgevormd tot een gebreide of gehaakte tas.
3. **Abstracte kunst.** Wol wordt gebruikt om kunstwerken te maken die bewustwording creëren over wolafval. Wol wordt namelijk nog vaak verbrand, terwijl het materiaal prachtig is en goed te verwerken.
4. **Upcyclen van textiel.** Oude denim wordt verwerkt tot een nieuwe stof door het te versnipperen, tussen lagen Vlisofix te naaien en dit met water op te lossen. Er ontstaat een stevige 'denim lap' waar tassen van worden gemaakt.

Winkelen in Textielhub Groningen

Sinds november 2024 zijn de winkel en expo-ruimte van Textielhub Groningen open voor publiek. Studenten interieurdesign van Alfa-college toerden, met hulp van collega-studenten elektrotechniek, twee garageboxen om tot een prachtige plek. Er is een fixhoek voor kleine reparaties, een expo en een winkel met producten van Groningse makers. Ook werk van studenten is er te koop. Circulaire producten ontwerpen, maken en verkopen is namelijk onderdeel van het onderwijs van Alfa-college. Wil je hier meer over weten, lees dan het interview met Judith van der Veen op [pagina 10](#).

Naast de winkel en expo-ruimte is er ook kleding-bieb 'DE BIEB', die door Judith zelf wordt gerund. Hier kun je kleding lenen in plaats van nieuw te kopen, een concept dat jongeren vaak aanspreekt en hen anders laat kijken naar mode!

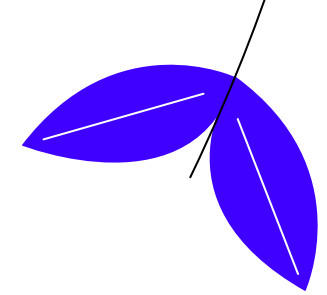
Iedereen is welkom om hier inspiratie op te doen, te swappen, iets te lenen of gewoon even je ogen uit te kijken. Voor meer informatie bezoek je de site van [Textielhub Groningen](#).

DCTERRA DUURZAME TRIMSALON

Studenten van de opleiding Hondentrimmen volgen een module, die de studenten stapsgewijs meeneemt in het opzetten van een eigen, duurzame onderneming. Ook welzijn staat centraal in de gehele opleiding en de studenten ontvangen veel persoonlijke begeleiding. Voor een keuzedeel onderzochten studenten hoe een trimsalon duurzamer kan worden. Ze kwamen met alternatieven voor energie- en waterverbruik. Zo bedachten ze badcapes voor honden, die ze zelf naaiden van oude handdoeken. Door honden met de cape af te drogen, zijn waterblazers niet nodig en honden gauwer droog, dus wordt energie bespaard. Daarnaast draagt het droogmasseren bij aan dierenwelzijn.

DUURZAAMHEID OP LOCATIE

“Onderzoek toont aan dat buiten zijn het welzijn bevordert.”

Moestuin Alfa-college locatie Kluiverboom

Mbo-studenten die het keuzedeel “De levende tuin” volgen, verbouwen hun eigen groenten in de moestuin op locatie Kluiverboom en maken er iets lekkers van. Elke student heeft een eigen stukje grond, bedoeld om hen dichterbij de natuur te brengen en bewust te maken van waar ons voedsel vandaan komt. Docenten Bram Staats en Bertine Bruulsema groeiden allebei op met een moestuin en wilden deze positieve ervaring delen met hun studenten. Daarom wordt dit keuzedeel schoolbreed aangeboden, onder begeleiding van een docententeam.

Bram Staats: “We vinden het belangrijk dat de student inzicht krijgt in het circulaire proces van de moestuin. Van een zaadje in de grond tot een gezond gerecht op tafel. Die opbrengst, die bieden we ook aan in de kantine. Dus de hele school kan ervan profiteren.”

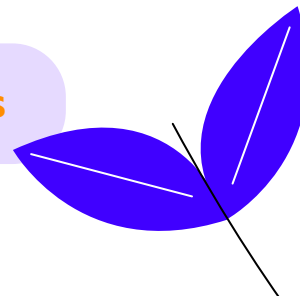
“Het keuzedeel is altijd opgedeeld in een stukje theorie en een stukje praktijk. In de theorielessen gaat het vooral over biodiversiteit, bodemgebruik en plantherkenning. Kortom: alles wat je moet kunnen om een eigen moestuin te starten op je toekomstige werkplek. We gebruiken hierbij de app van de Makkelijke Moestuin. Naar aanleiding van de app volgen de studenten het proces van zaaien tot en met oogsten. Op individueel niveau kunnen ze precies in de gaten houden wat er op dat moment moet gebeuren met bijvoorbeeld de paksoi. ‘Moet de sla al geoogst worden of gedund?’, etc.”

Begeleiding in de tuin

De studenten krijgen bij het moestuinieren begeleiding van de docenten. Bertine: “Wij lopen rond in de tuin, maar laten de studenten op Montessori-wijze zelfstandig werken. Onze rol is om hen te ondersteunen, zodat ze het moestuinieren zelf onder de knie krijgen. Dat werkt erg goed, omdat de studenten zo veel zelfvertrouwen ontwikkelen in hun eigen groene skills.”

Onze toekomstplannen vind je op de volgende pagina.

BERTINE BRUULSEMA & BRAM STAATS

TOEKOMSTPLANNEN

Voor de toekomst hebben Bertine, Bram en hun collega's nog grootse plannen. Ze willen meerdere opleidingen bij de tuin betrekken en hopen dat deze uitgroeit tot een echte inspiratietuin. Bertine: "We zijn met verschillende partijen in gesprek om te kijken of alle studenten die het keuzedeel succesvol afronden een certificaat tot moestuincoach kunnen krijgen!" Zo zouden studenten bijvoorbeeld kinderen van het kinderdagverblijf aan de overkant kunnen begeleiden, zodat ook zij kunnen genieten van natuuronderwijs.

Benieuwd naar de moestuin? Bekijk [deze](#) video!

DAT KAN GROENER! VOEDING, BIODIVERSITEIT EN BUITENONDERWIJS

Een schooltuin aanleggen mét studenten, waar alle opleidingen iets kunnen bijdragen en waar collega's geïnspireerd worden om naar buiten te gaan – dát is precies wat Isa Veenstra doet bij de Noorderpoortlocatie aan de Verzetsstrijderslaan 2. Samen met studenten en een enthousiaste groep collega's werkt ze aan dit groene project. Ook GroenWerk, de groenleverancier van Noorderpoort, doet enthousiast mee!

De natuur in!

"Uit de school, de natuur in!" Dat is het motto van Isa Veenstra, initiatiefnemer van Project Binnentuin en burgerschapsdocent bij Noorderpoort. Dit project draait om buiten zijn.. Studenten werken samen aan een schooltuin, verplantentuin en kas. Zo ontdekken ze niet alleen hoe leuk en leerzaam tuinieren is, maar ook hoe belangrijk het is om lokaal voedsel te kopen of zelfs zelf te verbouwen. De tuin biedt een mooie gespreksstarter en laat studenten ervaren wat ze zelf kunnen bijdragen. In de tuin wordt gewerkt volgens de 'no dig'-methode, met uitsluitend inheemse bloemen en zonder pesticiden.

Studenten van de opleiding Ruimtelijk vormgeving dragen vanuit hun vak bij aan het ontwerp en de aanleg van de tuin. Daarnaast vormt de tuin een groene oase voor de 'PodKas', een podcast waarin studenten vertellen over de kas en hun tuin. Maar de Binnentuin is er niet alleen voor Noorderpoortstudenten – ook de cateringmedewerkers en zelfs de basisschool om de hoek doen enthousiast mee!

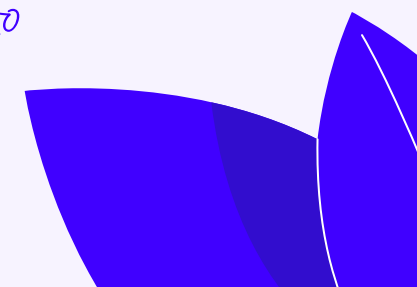
De tuin als buitenlokaal

Het is een buitenlokaal met een schoolmoestuin. "In deze tuin geven we moestuinlessen, zowel voor studenten als medewerkers. Het eten dat we oogsten, kunnen we verwerken in de keuken, en het fruit kan tzt beschikbaar worden gesteld aan studenten."

De Binnentuin krijgt een eigen website, inclusief een evenementenkalender, informatie, een eigen logo en lesmateriaal. Ook wordt het een permanente buitenexpositieruimte, met een gerecyclede, natuurinclusieve tribune en kas. Vanuit de schoolmoestuin worden in de winter excursies georganiseerd, en zowel vanuit de vakopleidingen als burgerschap kunnen studenten werken in en aan de tuin.

"When we choose to love, we often forget that WE are nature. Nature is not something separate from us. So when we say that we have lost our connection to nature, we've lost our connection to ourselves."

– Andy Goldsworthy

CIRCULAIRE INRICHTING NOORDERPOORT LOCATIE BORNHOLMSTRAAT

Steeds meer onderwijsinstellingen maken hun inrichting circulair om duurzaamheidsdoelen te behalen. De Noorderpoortlocatie aan de Bornholmstraat is daar een mooi voorbeeld van.

Opleiding terug te zien in interieur

In 2024 is, in samenwerking met onderwijsinrichter Eromesmarko, de entreehal en kantine circulair ingericht. Omdat studenten hier worden opgeleid in auto- en fietstechniek, transport, logistiek en verkoop, is dit terug te zien in het interieur! Gebruikte autobanden dienen als roomdividers, autobanken zijn omgebouwd tot zitplekken in oude zeecontainers en prullenbakken zijn opgeknapte vaten.

Voor een challenge tijdens de Week van de Circulaire Economie in 2024 bedachten studenten interieurideeën, waarvan sommige, zoals lampen van olievaten, werkelijkheid werden. Studenten hielpen ook bij het opknappen van een oude Kever-motorkap, die nu in de kantine hangt.

“We krijgen veel enthousiaste reacties, ook tijdens de Open Dagen. Het is volgens de medewerkers van de locatie nu ook drukker in de kantine.”

– Rob Seuren, projectleider Huisvesting en Bedrijfsvoering
Noorderpoort en Ambassadeur Noorderpoort Duurzaam

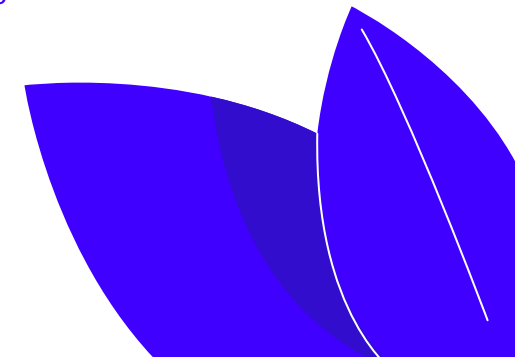
Circulair inkopen

Alle meubels zijn circulair van aard. Bestaand meubilair dat kon worden hergebruikt, heeft in de kantine een nieuw leven gekregen. Sommige meubels moesten nieuw worden aangeschaft, maar ook die zijn circulair en gemaakt van bijvoorbeeld gerecyclede PET-flessen en hennep. Hoe tof is dat?

Lesje hennep

Noorderpoort koos voor ‘biobased’ opties, zoals barkrukken van hennepvezels. Het zitvlak is 100% biologisch en plantaardig, waardoor het volledig afbreekbaar is. Nog liever wordt het materiaal weer hergebruikt voor nieuwe stoelen. De hennep komt van Eromesmarko’s productielocatie in Emmen en groeit zonder kunstmest of bestrijdingsmiddelen. Het is sterk, neemt CO₂ op en heeft daardoor een negatieve CO₂-voetafdruk: er wordt meer CO₂ opgenomen dan uitgestoten.

Wil je jouw studenten laten zien hoe je van hennep op het veld uiteindelijk een stoel kunt maken? Bekijk [deze video!](#) •

AAN DE SLAG

Je hebt nu veel verhalen gelezen over voorbeelden van circulariteit in het onderwijs. Op de volgende pagina's vind je tools om je eigen circulaire onderwijs te ontwerpen! Ontwerp impactinterventies, laat je inspireren door 12 concrete ideeën voor circulariteit in je klas, leer hoe de Whole School Approach jou hierbij kan helpen en pak de Duurzame Docentrollen erbij, zodat jij samen met jouw team — als een duurzaam geoliede machine — kunt werken aan nog meer positieve duurzame verandering op school!

De meeste SDG's passen goed bij de circulaire economie! Het beste voorbeeld is misschien wel SDG 12, dat draait om het efficiënter gebruiken van grondstoffen, het verminderen van afval en het aanmoedigen van bedrijven en consumenten om bewuste keuzes te maken.

12 VERANTWOORDE
CONSUMPTIE
EN PRODUCTIE

INTERVENTIES MET IMPACT

Om impact op verschillende manieren toegankelijk en breed toepasbaar te maken, heeft het practoraat 'Ondernemend Leren met en van de SDG's in het mbo' diverse impactinterventies ontwikkeld. Hieronder vind je een overzicht van deze interventies. Scan de QR-code om de bijbehorende ontwerpkaarten te bekijken.

32

Impactles

We hebben gekozen voor de term *impactlessen*, omdat we denken dat je als docent impact wilt maken met wat je doet. Deze lessen kunnen op verschillende manieren worden ingevuld, zoals met een les over de 17 doelen of een 17 doelen-spel in de klas. Het gaat om losse initiatieven die meestal eenmalig plaatsvinden.

Impact stage

Een *impact stage* kan niet ontbreken in het mbo, al onze studenten lopen stage. Binnen de impact stage kijk je wat een stagebedrijf al doet op het gebied van de SDG's en kijk je waar jij impact wilt, en kunt maken.

Impactproject

Impactprojecten zijn anders dan losse lessen, omdat ze over een langere periode plaatsvinden. Een impactproject heeft altijd een duidelijk startmoment, een afgesproken duur en een eindpunt. Dit kan bijvoorbeeld een project-week zijn of een traject van meerdere weken met één les per week. Bij een impactproject werk je altijd aan een opdracht voor, of samen met, een bedrijf of maatschappelijke organisatie.

Impact expeditie

Een *impact expeditie* is een reis, zowel letterlijk als figuurlijk. Dit kan een fysieke reis zijn, zoals een excursie naar een duurzame onderneming, een natuurgebied of een gemeenschap die aan sociale innovatie werkt. Maar het kan ook een symbolische reis zijn, waarbij je nieuwe ideeën aanpakt of perspectieven verkent. Denk bijvoorbeeld aan het ontdekken van manieren om duurzaamheid te begrijpen en toe te passen in verschillende situaties. Een expeditie draait om samenwerken, het overwinnen van uitdagingen als team en het toepassen van kennis in de praktijk. Daarnaast biedt het volop ruimte voor persoonlijke groei en het overwinnen van obstakels.

Impact avontuur

Een *impactavontuur* kan op verschillende manieren worden vormgegeven. Avonturen bevatten vaak elementen van risico en onvoorspelbaarheid, met een sterke nadruk op emotionele en uitdagende ervaringen. Ze zijn minder gestructureerd dan projecten en bieden meer ruimte voor spontaniteit. Vaak draait het om het verkennen van nieuwe gebieden of ideeën. In tegenstelling tot andere projecten ligt bij impactavonturen de focus op flexibiliteit en spontaniteit, waardoor er ruimte ontstaat om onverwachte kansen te ontdekken en benutten.

Impact Podcast

Een *impactpodcast* is een audio-uitzending waarin verhalen, ervaringen en inzichten van impactprojecten worden gedeeld. Docenten, studenten en andere betrokkenen vertellen over hun ervaringen, successen en geleerde lessen. Dit biedt een platform om de impact van het project te belichten, zowel individueel als op gemeenschapsniveau.

Impact festival

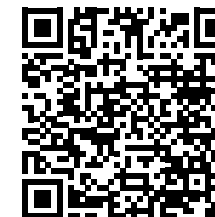
Een *festival* is vaak een levendig en energiek evenement dat mensen samenbrengt om van verschillende activiteiten te genieten. Het kan een geweldige manier zijn om avonturen, expedities, lessen en projecten te presenteren. Net zoals een festival verschillende podiums heeft met allerlei soorten optredens, kun je de verschillende activiteiten op verschillende manieren laten zien. Festivals zijn ook plekken voor innovatie en creativiteit, die een sfeer creëren die bezoekers inspireert en in beweging brengt. Bij het ontwerpen van je festival is het belangrijk om ruimte te bieden voor samenwerking en het opbouwen van relaties tussen deelnemers, bezoekers en experts die betrokken zijn bij de avonturen en projecten. Zorg er ook voor dat je festival toegankelijk is, zodat iedereen de kans krijgt om deel te nemen en te genieten.

ONDERZOEKSMAGAZINE

Wil jij direct aan de slag met impactinterventies? In het [onderzoeksmagazine](#) op onze site vind je meer informatie en tools die je op weg kunnen helpen. Daar kun je de ontwerp- en opdrachtenkaarten downloaden! •

Download de Ontwerpkaart

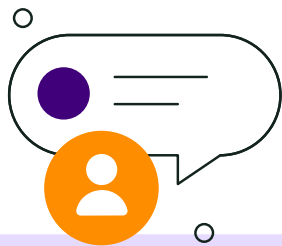
Download de Opdrachtkaart

CIRCULARITEIT MET JE KLAS

CIRCULAIR
DENKEN START
IN JOUW KLAS.
DOE MEE!

Wil je met de circulaire economie aan de slag, maar weet je nog niet precies hoe en wanneer? Hier zijn 12 ideeën om je op weg te helpen. Kies jouw uitdaging:

34

IK WIL WARMDRAAIEN

Heb je weinig tijd? Begin met korte activiteiten of gesprekken die eenvoudig in een les te integreren zijn.

Duur: 15 minuten tot 1 à 2 uur

1. Circulair gesprek tijdens coaching of SLB.
2. Korte opdracht in de klas.
3. Integreer circulariteit in je reguliere les.
4. Nodig een impact ondernemer uit voor een gastles.
5. Deel jouw verhaal en inspireer.

IK WIL WARMDRAAIEN

IDEE 1: Circulair gesprek tijdens coaching of SLB

Als coach of SLB'er begeleid je jouw studenten naar (hopelijk) hun droombaan. Start een gesprek over de toekomst van hun vakgebied. Hoe ziet hun werk of leven er straks uit? Wat verandert er, en wat blijft hetzelfde?

Voorbeeld: Studenten in de bouw leren dat materialen in de toekomst schaarser en duurder worden. Bespreek voorbeelden van circulaire gebouwen en initiatieven zoals Building in Groningen. Op Zernike Campus worden [biobased testwoningen](#) gebouwd. Zien de studenten zichzelf in zo'n huis wonen?

IDEE 2: Korte opdracht in de klas

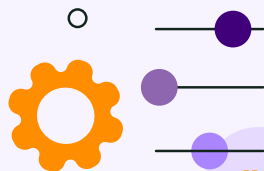
Soms werkt een gesprek het beste als je studenten eerst aan het werk zet. Een korte opdracht kan zowel vakgericht als persoonlijk zijn.

Voorbeeld: Veel studenten zijn bewust bezig met hun kleding. Gebruik dit onderwerp om tweedehands kleding te bespreken. Met het 'Clothing Loop'-recept van het Alfa-college kun je een kledingtas in de klas laten rondgaan. Gerichte vragen helpen het gesprek hierover te starten. [Ga direct aan de slag op pagina 38.](#)

IDEE 3: Integreer circulariteit in je reguliere les

Bij sommige opleidingen, zoals fietstechniek, is hergebruik vanzelfsprekend. Bij andere opleidingen zal je als docent meer zelf op zoek moeten gaan naar verduurzaming van je vakgebied. Neem bijvoorbeeld uiterlijke verzorging. Niet alle schoonheidsproducten zijn goed voor mens, dier en milieu.

Voorbeeld: Laat studenten zich verdiepen in circulaire cosmetica. Om je op weg te helpen met de juiste informatie, kun je [deze flyer](#) gebruiken die door de Natuur en Milieufederaties is gemaakt. Welke ingrediënten zijn goed voor de wereld en de klant? Wat betekent 'Zero Waste' in hun vak?

IDEE 4: Nodig een impact ondernemer uit voor een gastles

Gastlessen maken onderwijs levendig en inspirerend. Kies een impactondernemer, die zakelijke doelen combineert met duurzame en sociale impact.

Voorbeeld: Bij een koksopleiding kan een restauranteigenaar laten zien hoe circulair ondernemen werkt in de horeca. Denk aan het composteren van snijresten, het gebruik van koffiedik voor het kweken van paddenstoelen, brood bakken van bierbostel en tafels van geupcyclede materialen. Ook sociale impact, zoals kansen bieden aan mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, komt aan bod.

IDEE 5: Deel jouw verhaal en inspireer meer

Als je dit magazine leest, wil je waarschijnlijk bijdragen aan een betere wereld. Deel je eigen duurzame stappen met je studenten. Persoonlijke verhalen kunnen enorm inspireren.

Voorbeeld: Vertel waarom duurzaamheid belangrijk voor jou is. Deel jouw ervaringen, uitdagingen en successen in een circulair project. Deel ze ook vooral met [SDG House Groningen](#) zodat wij je verhaal verder kunnen doorvertellen. En mocht je een stap verder willen gaan, wordt dan [duurzaamheidsambassadeur](#) (Lees meer bij IDEE 12).

IK WIL DOORDRAAIEN

Ben je al warmgedraaid? Dan is het tijd om door te draaien! Zet je studenten aan het werk met een langere opdracht en creëer kansen om nieuwe ervaringen op te doen, ook buiten de school.

Duur: (dag)deel of een paar dagen

6. Bijzondere burgerschapsdag buiten de deur.
7. Ontwerp een circulaire challenge.
8. Organiseer een excursie naar een toffe plek.

IK WIL DOORDRAAIEN

IDEE 6: Bijzondere burgerschapsdag buiten de deur

Mbo-burgerschap leert studenten hoe ze bewust en verantwoord kunnen deelnemen aan de samenleving. Voor het thema circulaire economie is een activiteit buiten de school ideaal. Een bezoek aan bedrijven of pioniers maakt het begrip concreet en inspireert studenten om mee te denken over duurzame oplossingen.

Voorbeeld: Tijdens de Week van de Circulaire Economie organiseert [SDG House Groningen](#) samen met Noorderpoort, Alfa-college en DCTerra een inspiratiemiddag. Studenten bezoeken circulaire hubs, ontmoeten ondernemers en doen mee aan workshops, lezingen en discussietafels. Zo ervaren ze wat de circulaire economie kan doen voor de samenleving en dus ook voor henzelf.

IDEE 7: Ontwerp een circulaire challenge

Een circulaire challenge is een onderwijsvorm waarbij studenten werken aan een uitdagend en praktijkgericht, actueel circulair vraagstuk. De opdrachtgever kan een bedrijf of gemeente zijn, maar ook de school of jijzelf. Het doel is studenten op een creatieve en innovatieve manier te laten leren, waarbij ze hun kennis en vaardigheden toepassen op een realistisch probleem.

Voorbeeld: Voor elk vakgebied is een challenge te bedenken. [Het Handboek Circulaire Challenges](#) biedt praktische voorbeelden bij de thema's voedsel, interieur, textiel en mode. Op [pagina 40](#) vind je nog meer inspiratie voor challenges over duurzame mode.

IDEE 8: Organiseer een excursie naar een toffe plek

Bezoek met je klas een ondernemer of broedplaats in plaats van iemand in de klas uit te nodigen. Zo kunnen studenten met eigen ogen zien wat werken in de circulaire economie inhoudt.

Voorbeeld: Studenten van Noorderpoort bezochten [Vanhulley](#): een atelier in Groningen dat vrouwen met afstand tot de arbeidsmarkt een leer-werktraject biedt. Bij deze sociale onderneming worden nieuwe producten gemaakt van bestaand materiaal. Studenten hoorden eerst het verhaal achter Vanhulley en mochten daarna zelf meewerken in het atelier om het werkproces te ervaren.

IK CIRCU-LEER

Ben je doorgedraaid?

Dan ben je gek genoeg om vol te gaan voor die gesloten kringloop! Motiveer je studenten om aan de slag te gaan met een langdurige opdracht die ruimte biedt voor echte verdieping – zowel voor hen, als voor jezelf.

Duur: paar weken, maanden of zo lang als nodig is

9. Ontwikkel een circulair project.
10. Zet samen een actie op.
11. Doe mee met het practoraat 'ondernemend leren met & van de SDG's'.
12. Wordt duurzaamheidsambassadeur!

IK CIRCU-LEER

IDEE 9: Ontwikkel een circulair project

Zorg ervoor dat het project aansluit bij de kerntaken en werkprocessen van de opleiding, maar dan met een blik op de toekomst.

Voorbeeld: Binnen de onderwijsmodule 'Van denim naar denim' werken fashion-studenten aan verschillende projecten over het sluiten van de textielketen. In plaats van lineair te denken, zoals vaak het geval is tijdens de opleiding, leren ze circulair denken van grondstof naar eindproduct. Voorbeelden van studentenprojecten las je al op [pagina 18 t/m 21](#). Op [pagina 33](#) vind je een factsheet.

IDEE 10: Zet samen een actie op

Bedenk met je klas een actie of project. Bedenk met je klas een actie of project. Wat zou een verduurzaming zijn op school, in de wandelgangen? Welke doelgroep willen jullie graag helpen? En waarvan zou jij blij worden als je studenten het zien of meemaken?

Voorbeeld: Studenten Verpleegkunde van Noorderpoort initieerden een actie om zorg-producten in te zamelen voor een ziekenhuis in Suriname, die wij in Nederland anders zouden weggooien. Meer over deze actie lees je [hier](#).

IDEE 11: Doe mee met het practoraat 'Ondernemend leren met & van de SDG's in het mbo'

Het Practoraat wil de komende vier jaar een beweging op gang brengen richting een duurzamer mbo-onderwijs, waarin duurzaamheid en ondernemerschap een geïntegreerd onderdeel is van het dagelijkse leren en ontwikkelen. Met praktische tools, ondersteuning en inspirerende voorbeelden maken we de SDG's tastbaar en direct toepasbaar. Via impactonderzoek meten we welke werkvormen en interventies écht effect hebben. Een voorbeeld is *Boerderij 2040* (zie [pagina 24](#)), waar studenten een visie vormen op de toekomst van de landbouw.

"Als mensen zich zouden realiseren hoe belangrijk het is om creatief bezig te zijn, dan zou men voor zoveel meer dingen open staan! Ze zouden zich een stuk gelukkiger voelen."

– Sam Boerstra, Ambassadeur

IDEE 12: Wordt duurzaamheidsambassadeur!

Wil jij je hard maken voor duurzaamheid op jouw school? Zowel Alfa-college, DCTerra als Noorderpoort zijn blij met docenten (en studenten) die deze beweging helpen vormgeven!

Voorbeeld: Word [ambassadeur](#) en help vanuit het mbo in Groningen van de wereld een betere plek te maken! Voorbeelden zijn er genoeg. Je vindt ze op www.sdghousegroningen.nl.

Sam ziet de SDG's als een kans om samen te werken aan een betere en gezondere wereld. De boodschap die hij vanuit zijn rol als SDG-Held wil meegeven, is dat je niet alles nieuw hoeft te kopen. Met tweedehands materialen kom je al een heel eind, en zelf maken maakt blij!

HOE KOM IK TOT EEN CHALLENGE?

Bepaal het leerdoel.

Gebruik hiervoor bijvoorbeeld de Inner Development Goals (IDG's).

#1

#2

Kies een relevant en actueel thema, dat aansluit bij de opleiding en de interesses van je studenten. Waar worden je studenten enthousiast van?

#3

Betrek de praktijk

- Is er een werkveldpartner met een vraagstuk dat bij het thema past?
- Heeft jouw school zelf behoefte aan een oplossing voor een vraagstuk?
- Is er een partij met wie je altijd nog een onderwijsactiviteit wilde doen?

Bied ruimte voor samenwerking en creativiteit.

Laat de studenten dus samenwerken in teams.

Stel duidelijke randvoorwaarden

- Hoe ziet het eindresultaat eruit?
- Welke middelen kunnen ze gebruiken?
- Hoe lang hebben ze de tijd?

#5

#4

Bepaal de challenge samen met de opdrachtgever.

Breek de challenge eventueel op in kleinere subdoelen of opdrachten. Dit helpt studenten om stapsgewijs naar een oplossing toe te werken. Denk hierbij aan:

- Onderzoek en brainstormsessies
- Het ontwikkelen van een concept of prototype
- Het presenteren van een plan of oplossing

#6

#7

Feedback geven. Dit kan via tussentijdse presentaties of evaluaties.

#8

Evaluëren. Reflecteer met studenten op hun werk, het leerproces en de uiteindelijke oplossing.

#9

Maak de afsluiting impactvol.

Zorg voor een indrukwekkende afsluiting van de challenge, bijvoorbeeld met een prijs en/of presentatie voor een panel van professionals. Dit verhoogt de betrokkenheid en geeft studenten een gevoel van prestatie. •

PRAKTIJKVOORBEELD WARMDRAAIEN

CLOTHING LOOP

CLOTHING LOOP

WAT IS DE CLOTHING LOOP?

De Clothing Loop is een initiatief waarmee je gemakkelijk kleding kunt ruilen met anderen in je eigen buurt. Het is leuk, gratis en duurzaam! Het idee is simpel: (grote) tassen gevuld met kleding reizen langs een route; langs alle deelnemers in stad of de wijk en in ons geval: langs scholen.

Dus: wil je je duurzamer kleden? Je kast opruimen en anderen verrassen met kledingstukken die je niet meer draagt? Je garderobe opfleuren zonder een cent uit te geven, of gewoon contact maken met elkaar?

JA IK WIL!

REGELS

- IS DE KLEDING SCHOON EN VLEKVRIJ?
- IS DE KLEDING NOG IN GOEDE CONDITIE EN ZONDER 'PILLEN'?
- CHECK OP GAATJES EN LOSSE NAADJES!
- IS HET NOG WEL TRENDY?

Textielhub

Alfa-college

IDEEËN VOOR INLEIDING "CLOTHING LOOP" IN JE LES

Bekijk onderstaande video (of check YouTube)

#duurzame kleding
#slow fashion
#kledingafvalberg

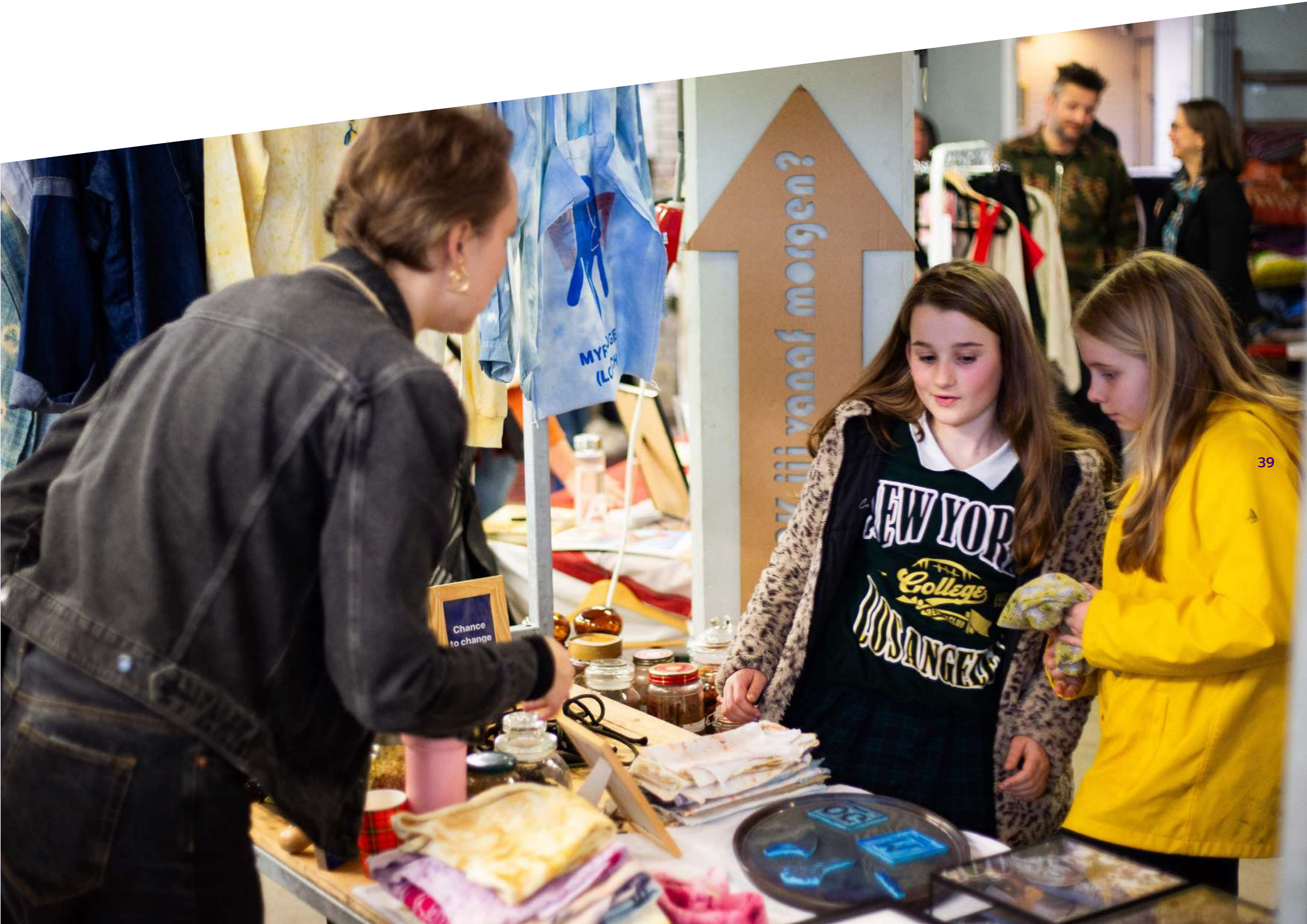
Vragen om samen over in gesprek te gaan

INTRODUCER DE TAS!

Bespreek samen hoe je het gaat aanpakken:
Ruilen met elkaar in de klas en wat over is gaat in de tas? Dan hup naar de volgende klas!

- Wat zijn je vroegste herinneringen aan een kledingstuk?
- Welk kledingstuk heb je al heeeeeeel lang?
- Tel het aantal kledingstukken in je kast gemiddeld?
- Hoe vaak draag je een kledingstuk?
- Wat doe je als je een kledingstuk niet meer draagt?

PRAKTIJKVOORBEELD DOORDRAAIEN

CHALLENGE BLACK FRIDAY

Black Friday is een dag waarop veel nieuwe spullen worden verkocht tegen bodemprijzen. We worden verleid tot consumeren! Op GREEN FRIDAY laten we zien dat je helemaal geen nieuwe kleding nodig hebt om er leuk uit te zien. En daarmee bespaar je ook nog eens geld! We hebben deze dag al twee keer georganiseerd.

Editie 2023 bij GoudGoed Damsterdiep

Alfa-college, G-Rond, SDG House Groningen en GoudGoed organiseerden een wedstrijd. De challenge was: "Maak met kringloopspullen een volledig nieuwe outfit en win shoptegoed bij GoudGoed Damsterdiep!" Studenten kregen eerst een half uur om 'pre-loved' items te selecteren, waarna ze op een eigen werkplek in de kringloop een nieuwe outfit maakten. Daarna volgde een modeshow voor een twee-koppige jury met vakkenis, waaronder Noorderpoort Art & Design-alumna en duurzaamheidsambassadeur [Mairin Engelsman](#).

Er vielen drie geldprijzen te winnen, maar belangrijker: we lieten zien dat kringloop 'shoppen' loont. Voor jezelf en voor de planeet.

Editie 2024 bij Textielhub Groningen

Dit keer organiseerden we twee verschillende challenges: je kon óók kleding ruilen en huren en gratis mocktails drinken, bereid door Noorderpoort Art & Design-alumni en duurzaamheidsambassadeurs [Roxy Doornbos](#) en [Sam Boerstra](#). Deze editie werkten Alfa-college, G-Rond, Noorderpoort Kunst & Multimedia en SDG House Groningen samen met [Groningen Fair Fashion](#).

"Het was een hele leuke ervaring. Ik stapte er open minded in, want ik wist niet wat ik moest verwachten, maar ik vond het uiteindelijk heel leuk. Je mocht uit de hele winkel alles kiezen en gebruiken. Zo kon je je creativiteit goed kwijt. Dit was een top dag!"

– Fleurieke, fashion student Alfa-college

“De lens van het Westerse denken stelt scherp op het materiële, op alles wat zichtbaar of tastbaar is. Dat kan anders. Vandaar het gat, waarin je de omkering, de negatie van een protestbutton mag zien!”

– Simon de boer, (mode)ontwerper

CHALLENGE 1

“Neem een geliefd kledingstuk mee en we maken er samen een collectie van. Je leert een couturetechniek en kijkt misschien wel anders naar mode.” (Mode)ontwerper Simon de Boer leerde deelnemers hoe je in je kledingstuk een couture-gat kunt maken!

Een gat? Já, een gat!

Tijdens de economische crisis van 2008/2009 bedacht Simon een ‘gatencollectie’: elke modeliefhebber kon langskomen voor een mooi afgewerkt gat in een eigen kledingstuk. Zo co-creëerde hij met burgers een collectie van al bestaande kledingstukken en werden de dragers met elkaar verbonden. Hergebruik en verbinden zijn de norm. Hoe mooi is dat?

CHALLENGE 2

“In duo’s ga je elkaar stylen met toffe tweedehands items uit de hub of zelf meegebrachte accessoires, onder leiding van een stylist Ashna Chhatta”

Soms is het makkelijker als iemand meekijkt naar wat jou leuk staat. En helemaal tof als je leert hoe jij jezelf duurzaam kunt stylen, toch? Studenten mochten kledingstukken en accessoires uitkiezen in Textielhub Groningen en vervolgens hun partner aankleden. Verlieft geworden op de outfit? Dan was het tijd voor de photobooth en mocht de outfit mee naar huis!

PRAKTIJKVOORBEELD IK CIRCULEER

DENIM TO DENIM

Wat is het?

Onderwijsmodule van lineair naar circulair textiel waarin studenten onderzoek doen en experimenten uitvoeren om de textielketen sluitend te maken. Studenten van de Fashion opleiding worden uitgerust met de juiste kennis en vaardigheden voor de circulaire economie. Praktijkleren en het onderzoeken van grondstoffen en afvalstromen in de eigen regio zorgt voor een versnelling en motivatie richting de circulaire transitie. Binnen het hybride leren raken studenten geïnteresseerd in de mogelijkheden van circulair werken, de lokale ketenbenadering en het recyclen van producten.

Te bereiken impact

- 35 studenten
- Kennis over ketendenken en circulariteit
- Sluitende textielketens

Highlight(s)

- Oud textiel wordt Gronings Goud
- €15,76 minder milieulast per kilogram Gronings Goud

Betrokken partner(s)

Gemeente Groningen en Reblend: een sociale onderneming die met ontwerpers, producenten, makers en visionairs werkt aan een nieuw ecosysteem. Een volledig transparante en eerlijke keten voor circulair textiel.

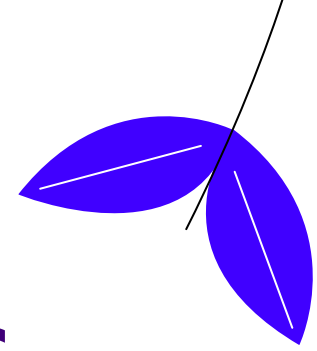
Een initiatief van het Alfa-college

Samen versnellen we de transitie naar een circulaire economie. Voor meer informatie over G-rond en andere projecten, bezoek je de site van het [Alfa-college](#).

IMPACT DOEN

WERKEN AAN DUURZAAM ONDERWIJS VANUIT DE WHOLE SCHOOL APPROACH

Stel je voor: jij werkt op een onderwijslocatie waar duurzaamheid niet alleen een vak of thema is, maar echt verweven zit in alles wat jij, je team en studenten doen.

44

Van inspirerende lessen over klimaatverandering en gelijkheid tot de keuzes in de kantine en samenwerking met lokale bedrijven of maatschappelijke initiatieven. Met de Whole School Approach kun jij als collega deze visie tot leven brengen en een belangrijke ambassadeur zijn voor duurzame verandering.

HOE KUN JIJ HIERMEE AAN DE SLAG?

Creëer een cultuur van duurzaamheid

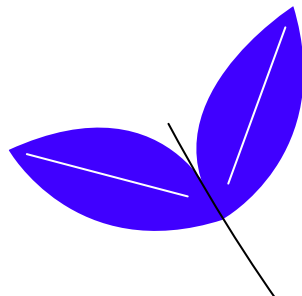
Werk samen met studenten, collega's en buurtbewoners aan belangrijke doelen zoals armoedebestrijding en schone energie. Samen bouw je aan een gemeenschap die daadwerkelijk impact maakt.

Breng duurzame ontwikkeling tot leven

Zorg ervoor dat studenten niet alleen leren over duurzaamheid, maar er ook actief mee aan de slag gaan. Of het nu gaat om biodiversiteit of goede gezondheid en welzijn, jij helpt hen om direct een verschil te maken.

Maak van de school een contextrijke, levende leeromgeving

Zet het gebouw, de directe omgeving of samenwerking met lokale bedrijven in als praktisch voorbeeld van duurzame keuzes - van energiebesparing tot circulaire economie. Dit geeft betekenis aan de duurzame impact die jullie maken.

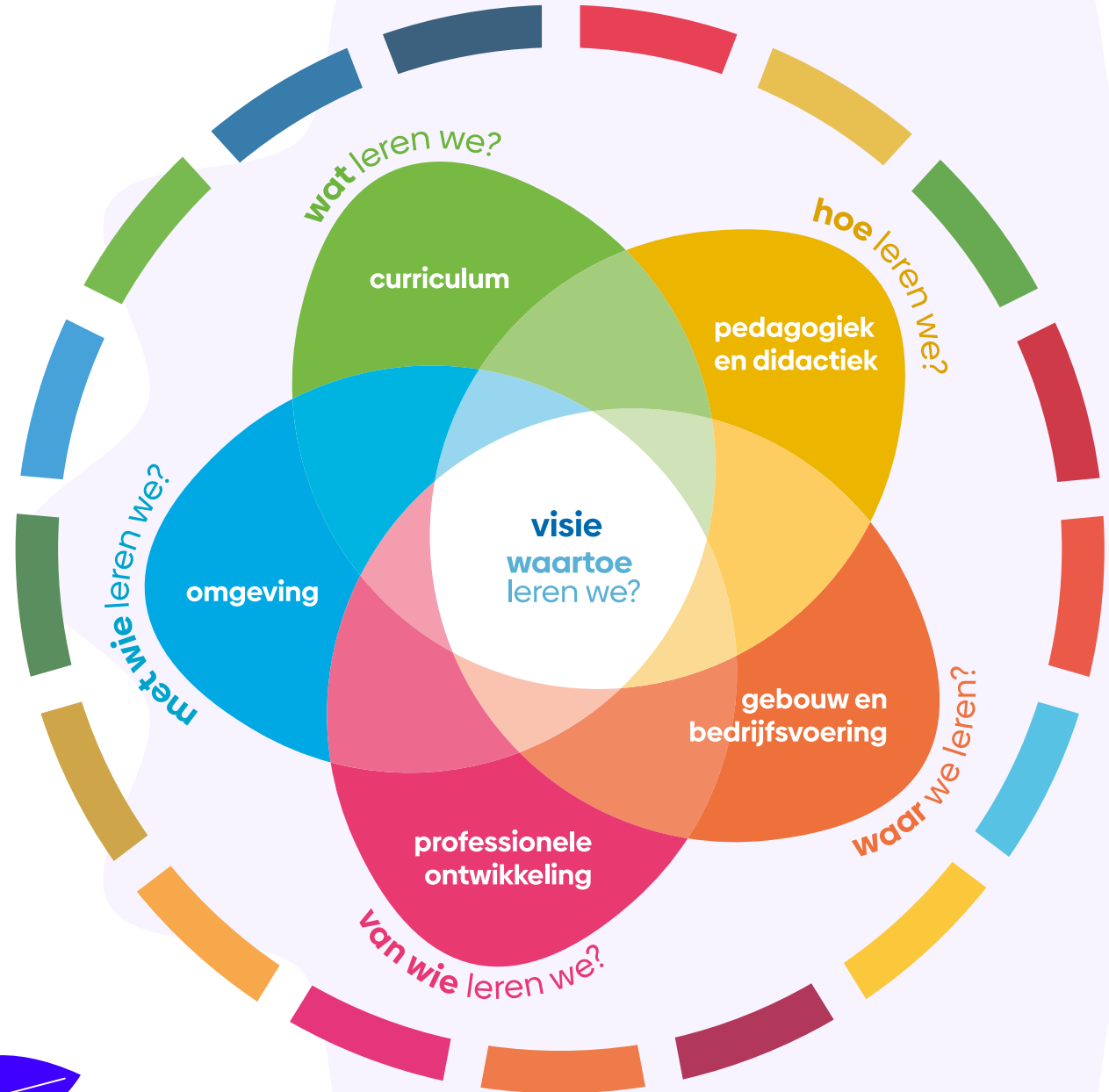
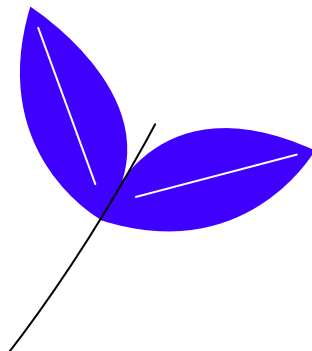
WAARMEE HELPT DE WHOLE SCHOOL APPROACH JOU?

- Het biedt jou als docent een duidelijk en krachtig kader om duurzame ontwikkeling praktisch in je onderwijs te integreren.
- Het versterkt de verbinding tussen wat studenten leren en hoe ze dit in de praktijk toepassen in hun eigen leven en omgeving.
- Het motiveert en inspireert iedereen binnen de school om bij te dragen aan een betere wereld.

Duurzaamheid gaat niet alleen over de toekomst; het gaat om wat we vandaag doen. Als docent speel jij hierin een sleutelrol. Jij hebt de kracht om een nieuwe generatie vakmensen en wereldburgers te inspireren die niet alleen dromen van verandering, maar die ook leren hoe ze die kunnen realiseren.

Ontdek de kracht van de Whole School Approach en laat jouw school stralen als een duurzaam voorbeeld. •

whole
school
approach

DUURZAME DOCENTROLLEN

Word een aanjager van verandering: ontdek jouw duurzame docentrollen!

Duurzaamheid gaat over veel meer dan alleen het milieu: je kunt bijvoorbeeld bijdragen aan meer rechtvaardigheid, betere gezondheid, impactvolle innovatie en een betere toekomst voor iedereen. Als docent heb jij de unieke kans om jouw studenten hierin mee te nemen. Je bent niet alleen een onderwijzer, maar ook een gids, een verbinder en een inspirator.

Met de *Duurzame Docentrollen* kun je, vanuit rollen die het beste bij jou passen, actief bijdragen aan de Sustainable Development Goals (SDG's). Denk aan het werken aan klimaatactie, het verbeteren van kwaliteitsonderwijs en het verminderen van ongelijkheid.

Wat kun jij met de Duurzame Docentrollen?

- *Onderwijs voor de toekomst vormgeven:* Inspireer jouw studenten om na te denken over oplossingen voor maatschappelijke uitdagingen, zoals armoede of toegang tot schoon water. Laat ze ervaren hoe zij het verschil kunnen maken.

- *Duurzaam denken stimuleren:* Leer je studenten kritisch na te denken over consumptie en energiegebruik en motiveer ze om actie te ondernemen in hun beroep of als mens.
- *Samenwerken voor verandering:* Werk samen met bedrijven, organisaties en de lokale gemeenschap om samen echt impact te maken. Breng SDG's tot leven in praktijkprojecten en met behulp van co-creatie.

Waarom kiezen voor de Duurzame Docentrollen?

- Ze bieden jou handvatten om vanuit jouw kracht en kwaliteiten duurzaam onderwijs betekenisvol en inspirerend te maken.
- Ze helpen je om jouw duurzame impact aan te laten sluiten bij de zaken waar je goed in bent en geven daar een praktische vorm aan.
- Ze maken van jou een rolmodel voor jouw studenten of collega's, die op hun beurt leren en geïnspireerd raken over hoe zij kunnen bijdragen aan een betere wereld.

JOUW IMPACT BEGINT VANDAAG

Sta eens stil en denk na: hoe kun jij jouw rol als docent beter inzetten om duurzaam onderwijs vorm te geven? En hoe zet jij samen met collega's of studenten een stap naar een duurzamere wereld?

"Duurzame docentrollen sluiten aan bij de IDGs, omdat je leert vanuit je talent - zo blijft werken aan duurzaamheid leuk!"

8 DOCENTROLLEN

Deze rollen vinden tegelijkertijd plaats. Een persoon kan ook verschillende rollen hebben.

- Aanjager
- Coach
- Coördinator
- Innovator
- Leervraag deskundige
- Netwerker
- Strateeg
- Monitor

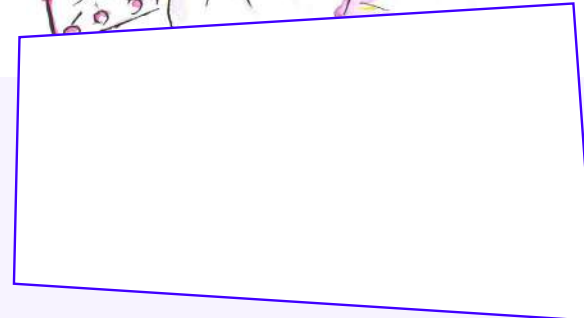
Geef aan welke rollen door jou en jouw team worden vervuld en hoe.

AANJAGER

Stimuleert, motiveert en activeert circulaire doelen in gerichte acties en taken zonder een daadwerkelijke formele rol. Genereert hiermee support. Inspireert teams en ondersteunt hen bij hoe ze omgaan met de eigen en organisatie-ambities ten aanzien van duurzaamheid.

Taken

Verbindt, implementeert, stimuleert en enthousiasmeert docenten, studenten en directie over circulair onderwijs. Moedigt circulaire ideeën aan binnen teams of bij individuen of in de organisatie. Zet degenen die niet willen in als "critical friend". Krijgt de middenmoot mee met de voorlopers/pioniers. Ondersteunt bij nieuwe projecten in het kader van duurzaamheid. Zet circulaire projecten in de etalage.

COACH

Werkt vraaggericht en coacht op het proces. Informeert en traint collega's om duurzame doelen te kunnen behalen en te vertalen naar de dagelijkse onderwijspraktijk. Oftewel, vertaalt de Sustainable Development Goals (SDG's) naar de dagelijkse werkpraktijk van een team.

Taken

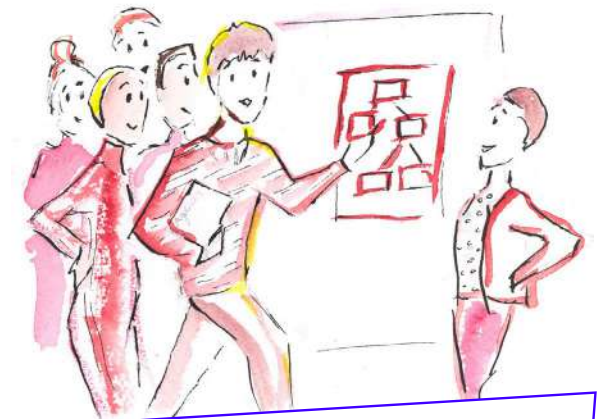
Ondersteunt bij het verbinden met de SDG-doelen. Geeft feedback en feedforward om circulariteit te bevorderen. Ontwikkelt tools die teams kunnen ondersteunen in het leren m.b.t. circulariteit en duurzaamheid. Zoekt samen met individuen of teams naar de raakvlakken binnen de SDG's. Ondersteunt en begeleidt in cocreatie met stakeholders.

COORDINATOR

Ondersteunt de coördinatie bij 1) teamleden, 2) het werken met projecten en 3) challenges rondom duurzaamheidsvraagstukken vanuit de organisatiestructuur. Zorgt dat plannen uitgevoerd en geïmplementeerd worden.

Taken

Overlegt, wisselt uit, mailt, maakt afspraken. Ontwikkelt handige instrumenten die de samenwerking rondom duurzaamheid en circulariteit versoepelen. Reflecteert met stakeholders en shareholders op de coördinatie van activiteiten zoals overleggen, afspraken en handige instrumenten. Legt bronnen vast in een bronnenbank.

INNOVATOR

Initieert, coacht en leidt innovatieprocessen zodat ideeën en innovaties tot leven komen en geïmplementeerd kunnen worden in duurzame businessmodellen of innovatieve projecten.

Taken

Is op de hoogte van trends bij innovaties. Maakt zich samen en tegelijk met de student de kennis eigen. Stelt zich kwetsbaar op. Onderzoekt innovaties. Overweegt hoe duurzaamheid en circulariteit als startpunt zou kunnen fungeren bij innovaties. Maakt innovaties zichtbaar voor individuen, teams of de organisatie.

LEERVRAAG DESKUNDIGE

Houdt in de gaten welke leervragen er spelen bij studenten, collega's en management. Borgt dat deze vragen in het onderwijsaanbod voorkomen.

Taken

Werkt aan projecten, challenges, hackatons met studenten en collega's. Zorgt dat inhoud van projecten aansluit bij leervragen. Zorgt dat leervragen 'echt' vanuit de praktijk naar voren komen. Zoekt naar aansluiting bij kwalificatie-eisen en kwalificatiedossiers. Zorgt dat er aansluiting is bij de speerpunten van de opleiding. Zoekt steeds binnen de kaders naar de ruimte en nieuwe mogelijkheden. Gebruikt die ruimte ook daadwerkelijk.

NETWERKER

Ambassadeur vanuit de school rondom duurzaamheidsvraagstukken. Helpt de school of het team om zich te presenteren aan stakeholders en betreft de school bij vraagstukken. Communiceert en vertelt het verhaal van de eigen school binnen school en daarbuiten.

Taken

Draagt de duurzame visie van de school of het team uit naar het netwerk. Zoekt de media op. Onderhoudt en boort relaties met stakeholders aan. Is betrokken bij externe bijeenkomsten of evenementen rondom duurzaamheid om samen te leren. Maakt zichtbaar hoe circulariteit vorm wordt gegeven met het netwerk. Bijvoorbeeld door te spreken, posts te plaatsen op social media of visuele uitgaven te maken. Draagt zorg voor stakeholderdiversiteit, -betrokkenheid en -inclusiviteit.

STRATEEG

Werkt twee kanten op. Van onderwijsbehoefte naar project met shareholders en andersom. Ontwikkelt de strategie voor teams. Modelleert het procesontwerp voor duurzame vraagstukken met een visie en een missie.

Taken

Laat zien welke waardecreatie er is voor stakeholders en shareholders. Bakent plannen af en zorgt dat de planning niet in het kritiek pad van het bedrijf zit. Werkt aan het bereiken van de duurzame missie voor het onderwijsteam. Creëert duurzame waarde met het onderwijsteam. Combineert maatschappelijke behoefte en stakeholderinteresses met onderwijs en bronnen. Vertaalt stakeholderinteresses naar onderwijsdoelen. Signaleert trends. Ontwikkelt duurzame onderwijsvisie voor de teams.

MONITOR

Monitort, rapporteert en evalueert de voortgang of ontwikkeling rondom de circulaire ontwikkelings- doelen. Verzamelt, interpreteert en analyseert opbrengsten in de vorm van: meten, rapporteren en verbeteren.

Taken

Maakt inzichtelijk hoe de processen zijn doorlopen, evalueert processen. Verzamelt gegevens om de opbrengst te kunnen meten en te onderbouwen. Beschrijft circulaire en duurzaamheids- kenmerken van projecten.

EEN MOMENT VAN REFLECTIE!

BEN JE TEVREDEN OVER JOUW TAKEN?

KUN JE HULP INSCHAKELEN VAN ANDEREN?

Ik wil meer lezen-lijstje...

Leren voor Morgen. (n.d.). Circular Skills. Een onderwijshandleiding voor circular skills in de bouw en installatiesector én hoe je als docent hiermee in jouw onderwijs aan de slag kunt gaan. circularskills.lerenvoormorgen.org

CINOP. (2020, september 24). Duurzaamheid en de circulaire economie in het mbo: Wat zijn de kansen en uitdagingen? CINOP. cinop.nl/nieuws/duurzaamheid-en-de-circulaire-economie-in-het-mbo-wat-zijn-de-kansen-en-uitdagingen

Rijksoverheid. (2020, februari 7). Voortgang Plan van Aanpak Circulaire Economie in het mbo. Droge materie, niet onbelangrijk. open.overheid.nl/documenten/ronl-335e0f52-fac2-4d94-879b-e459d0e66055/pdf

Duurzaam Ondernemen. (n.d.). Inspiratierapport Circulaire Economie door Samenwerkingsorganisatie Beroepsonderwijs Bedrijfsleven (SBB). Het geeft inzicht in de transitie naar een circulaire economie en welke impact deze transitie zal hebben op mbo-beroepen. duurzaam-ondernemen.nl/inspiratierapport-circulaire-economie-laat-impact-zien-op-mbo-beroepen

Circulair Groningen Drenthe. (n.d.). Voor als je meer wilt weten over de Circulaire Economie in Groningen en Drenthe, en welke regionale bedrijven zich hiervoor inzetten. circulairgroningendrenthe.nl/circulaire-economie-in-groningen-drenthe

Groener Groningen. Stichting die Groningers helpt om duurzame en circulaire keuzes te maken. groenergroningen.nl

NNLVC. (n.d.). Noord-Nederland verdient Circulair is een programma waarin ondernemers en onderwijspartners in de drie noordelijke provincies Groningen, Fryslân en Drenthe worden gestimuleerd om (meer) circulair te ondernemen. nnlvc.nl

Worldometers. (n.d.). Voor als je nieuwsgierig bent naar hoe groot onze huidige wereldpopulatie is! Op pagina 16 hebben we maar 'meer dan 8 miljard mensen' gezegd, want het aantal mensen op planeet aarde groeit ontzettend hard. worldometers.info/world-population

Our World in Data. (2024, juli). Prognose stijging wereldbevolking. ourworldindata.org/un-population-2024-revision

Porcelijn, B. (2016). De verborgen impact: Alles voor een eco-positief leven. LM Publishers.

Een bij van imker Sander bij Tuin in de stad, Westerpark Groningen. Foto gemaakt door Eloïse Marissen, student fotografie bij Noorderpoort.

CIRCULA-
WATTES?!

